

FLAGA

BIULETYN POLSKIEGO TOWARZYSTWA WEKSYLOLOGICZNEGO

- *Symbole Litwy Środkowej 1920 - 1922*
- *Pod zastępczą flagą – Rosja i sport*
- *Nowa flaga stanu Utah*
- *Weksylologia elementem dyskursu...*
- *Weksylia morskie w... Zamościu*

Od Redakcji

W czterdziestym numerze Biuletynu prezentujemy artykuły Romana Klimeša „Symbole Litwy Środkowej 1920 – 1922”, Macieja Borowskiego „Pod zastępczą flagą – Rosja i sport”, Jerzego Wrony „Nowa flaga stanu Utah”, Norberta Waławczyka „Weksylologia elementem dyskursu nad symbolauctoriologią jako istotnego tematu symboliki reprezentującej osoby bądź agendy organizacji władz państwowych, samorządowych i społecznych”. Natomiast Marek Kwiecień prezentuje „Weksylia morskie w... Zamościu” oraz przedstawia „Działalność edukacyjną Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego...”. W numerze zamieszczono również artykuł Grzegorza Dorobka „Flaga powiatu świętokrzyskiego”, a Krzysztof Jasiński przybliży weksylogiczną twórczość Eugène’a Delacroix w siódmej części cyklu „Weksylia w sztuce”. Zapraszamy również do zapoznania się z nowościami wydawniczymi. Prosimy także nie zapomnieć o zajrzeniu do „FLAŻKI”.

Cały czas zachęcamy do odwiedzania naszego profilu na Facebooku:
<https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylogiczne/?fref=ts>

Zapraszamy do lektury bieżącego numeru.

~*~

In the fortieth issue of the Bulletin, we present Roman Klimes's article "Symbols of Central Lithuania 1920 – 1922" Maciej Borowski's "Under a substitute flag – Russia and sport", Jerzy Wrona's "The new flag of Utah", Norbert Waławczyk "Vexillology as an element of the discourse in the topic of symbolism representing persons or agencies of organisations, local government and social authorities". Furthermore, Marek Kwiecień presents "Maritime vexilloids in... Zamosc" and "Educational activities of the Polish Vexillological Society...". The issue also includes an article by Grzegorz Dorobek "Flag of the Swietokrzyskie County" and Krzysztof Jasiński present the vexillological work of Eugène Delacroix in the seventh part of the series "Vexilloids in art.". We also invite you to familiarise yourself with new releases in publishing. Lastly, please make sure to check out "Flazka".

As always we encourage you to visit our Facebook page:
<https://www.facebook.com/PolskieTowarzystwoWeksylogiczne/?fref=ts>

We wish you a nice reading.

Krzysztof Jasiński

FLAGA

**Biuletyn Polskiego
Towarzystwa**

Weksylogicznego

ISSN 1509-2429

Numer 40(64)

styczeń-marzec 2024

Ukazuje się od

stycznia 1999 r.

Redaktor i wydawca

Krzysztof Jasiński

Tłumaczenie tekstów

Karolina Jasińska

Adres redakcji

ul. Gromadzka 4 lok. 23

15-769 Białystok

tel. +48 606 404 672

biuro@weksylogia.pl

Polskie Towarzystwo

Weksylogiczne

Rynek Starego Miasta 29/31

00-272 Warszawa

tel. +48 606 404 672

+48 504 191 493

biuro@weksylogia.pl

Zarząd Główny PTW

Krzysztof Jasiński

Prezes

Andrzej Bełtowski

Wiceprezes

Marek Kwiecień

Wiceprezes

Wojciech Szczerba

Sekretarz Zarządu

Zbigniew Kordula

Skarbnik

Redakcja nie ponosi
odpowiedzialności za opinie
autorów zawarte w tekstach.
Wszelkie prawa zastrzeżone,
przedruk i kopiowanie
fragmentów lub całości
jedynie za zgodą wydawcy.

Spis Treści

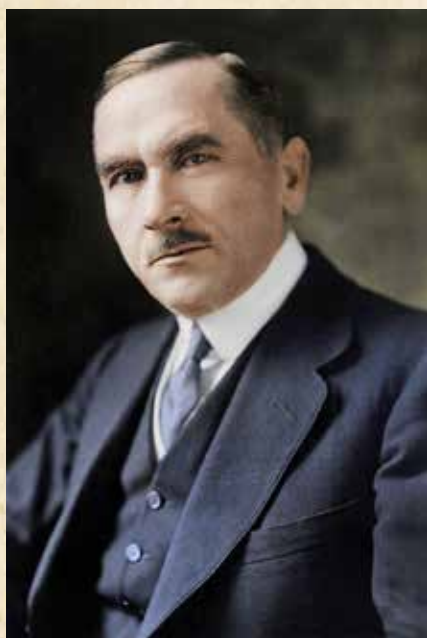
Symbole Litwy Środkowej 1920 – 1922 Roman Klimeś	4
Pod zastępczą flagą – Rosja i sport Maciej Borowski	10
Nowa flaga stanu Utah Jerzy Wrona	32
Weksylologia elementem dyskursu nad symbolauctoritologią jako istotnego tematu symboliki reprezentującej osoby bądź agendy organizacji władz państwowych, samorządowych i społecznych Norbert Waclawczyk	36
Weksylia morskie w... Zamościu Marek Kwiecień	38
Działalność edukacyjna Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego Marek Kwiecień	40
Flaga powiatu kieleckiego Grzegorz Dorobek	42
Weksylia w twórczości Eugène’a Delacroix Krzysztof Jasiński	43
Nowości wydawnicze	45

Symbole Litwy Środkowej 1920 – 1922

1. Przegląd historyczny

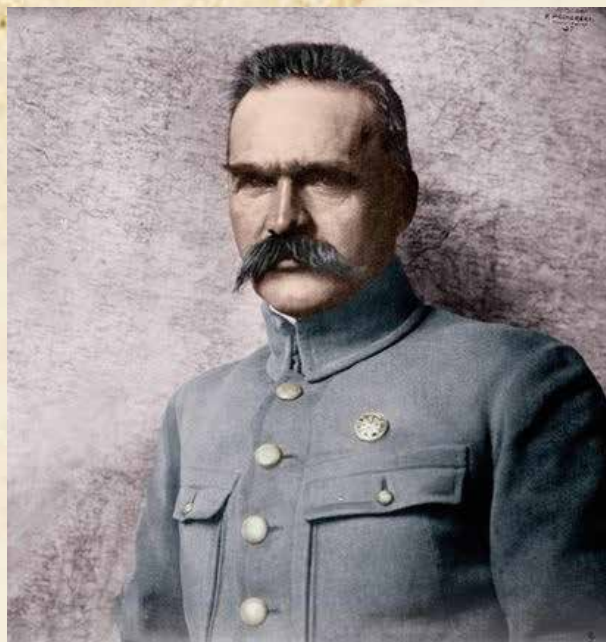

W momencie powstania niepodległego państwa polskiego w 1918 r. wśród Polaków funkcjonowały dwie główne koncepcje związane z kształtem jego granic. Według pierwszej z nich, popartej przez Narodową Demokrację, kierowaną przez Romana Dmowskiego¹, w skład Polski miały wejść ziemie dawnej Rzeczypospolitej, w których Polacy stanowili większość obywateli. A więc tereny byłego państwa polsko-litewskiego miały stać się częścią Polski.

Roman Dmowski. Fotografia z 1919 r. pokolorowana w 2014 r.
<https://commons.wikimedia.org/>

Zgodnie z drugą koncepcją, popartą głównie przez Józefa Piłsudskiego i jego zwolenników, przyszła Polska miała być państwem federalnym.

Józef Piłsudski. Fotografia około 1918 r. pokolorowana. https://www.poster.pl/posters/korkuc_wojciech_pilsudski_b.jpg

Poza Polską, jego częścią miały stać się Ukraina i Litwa. Tę ostatnią planowano podzielić na trzy części. Miały je stanowić: Litwa właściwa ze stolicą w Kownie (dzisiejszy Kaunas), Litwa Środkowa ze stolicą w Wilnie (dzisiejszy Vilnius), gdzie mieszkała większość Polaków, oraz część Białorusi ze stolicą w Mińsku. Ta koncepcja nie była realna, ponieważ narody sąsiadujące z Polakami nie chciały stać się częścią federacji. Litwa chciała stworzyć własne niezależne państwo, którego stolicą planowano umieścić w Wilnie (w tym czasie współczesny Wilnius nazywał się Wilno). Tereny te od 1385 r. leżały na terenie unii polsko-litewskiej. Od 1569 r. Litwa w pełni związała się z Polską, w tak zwanej unii polsko-litewskiej lub Rzeczypospolitej Obojga Narodów, która była monarchią elekcyjną. Ta sytuacja trwała do 1795 r., kiedy Wilno, po trzecim rozbiórce Polski, znalazło się w Imperium Rosyjskim. Podczas I wojny światowej w latach 1915–1918 Wileńszczyznę zajmowali Niemcy. W lutym 1919 r. Wilno stało się stolicą nowo ogłoszonej Litewsko-Białoruskiej Socjalistycznej Republiki Rad. Już 19 kwietnia 1919 r. okupację miasta rozpoczęli żołnierze wojsk polskich, dowodzeni przez generała Edwarda Rydz-Śmigłego.

1. Roman Dmowski urodził się 9 sierpnia 1864 roku w Warszawie. Zmarł 2 stycznia 1939 roku w Drodzowie. Był polskim politykiem i mężem stanu, współtwórcą i ideologiem Narodowej Demokracji. Po I wojnie światowej reprezentował Polskę na konferencji pokojowej w Paryżu i w imieniu Polski podpisał traktat pokojowy w Wersalu. Od października do grudnia 1923 r. był ministrem spraw zagranicznych w rządzie Wincentego Witosa.

Generał Edward Śmigły-Rydz. Fotografia z 1932 r. <https://commons.wikimedia.org/>

połączenia Wileńszczyzny z Polską. Uznał, że może ona zostać podbita w wyniku buntu żołnierzy pochodzących z tych terytoriów, który zakończyłyby rząd Litwy i bolszewików radzieckich. Realizację tego planu Marszałek zlecił generałowi Lucjanowi Żeligowskiemu³.

Generał Lucjan Żeligowski
<https://pl.wikipedia.org>

Rok później, 14 lipca 1920 r., podczas wojny polsko-radzieckiej, Wilno zostało zajęte przez Armię Czerwoną, a następnie przekazane nowo utworzonej Litwie. Pod koniec sierpnia 1920 r. w Suwałkach rozpoczęły się starcia między polskimi i litewskimi żołnierzami. Dnia 7 października 1920 r. podpisano zawieszenie broni. Na początku października 1920 r. Litwa opanowała Wilno. Mimo to Polacy uważali, że musi się ono stać częścią polskiego państwa. Przekonanie to opierało się zarówno na faktach historycznych, jak i na strukturze ludności w Wilnie. W tym czasie 50% populacji Wilna stanowili Polacy, 43% Żydzi, a tylko mniej niż 3% Litwini. Istniejąca sytuacja zagroziła wybuchem konfliktu. Polska nie mogła sobie pozwolić na zbrojną akcję, ponieważ prowadziła wojnę z Rosją Radziecką, a polski rząd obiecał zachodnim aliantom, że na Wileńszczyźnie zostanie zorganizowany plebiscyt. Rosja Radziecka uznała w traktacie pokojowym z Litwą, podpisanym 12 lipca 1920 r., jej niepodległość, jednocześnie gwarantując sobie prawo przejścia dla swojego wojska w razie ataku na Polskę. Polska nie zaakceptowała nie tylko uzgodnionego przekazania Wilna Litwie, ale także linii rozgraniczającej. Była równocześnie przygotowana do stworzenia nowego państwa poprzez działania wojskowe. Marszałek Józef Piłsudski² opracował wcześniej bardzo oryginalny plan

2. Józef Klemens Piłsudski urodził się 5 grudnia 1867 roku w Żuławie, obecnie Zalavas na Litwie, Zmarł 12 maja 1935 roku w Warszawie. Był polskim rewolucjonistą i mężem stanu, marszałkiem wojskowym, założycielem armii polskiej i odnowicielem wolnej Polski, głową państwa polskiego (1918–1922). Józef Piłsudski poświęcił swoje życie wizji wolnej Polski i walce z caratem. W czasie I wojny światowej walczył po stronie państw centralnych, kiedy w stopniu generała brygady dowodził tzw. Legionem Polskim na froncie zachodnim. Rozwiązał je jednak w 1917 r., kiedy przekonał się, że Niemcy nie są zainteresowane utworzeniem niepodległej Polski. Został następnie uwięziony przez Niemców w Magdeburgu. Został zwolniony dopiero 8 listopada 1918 r.

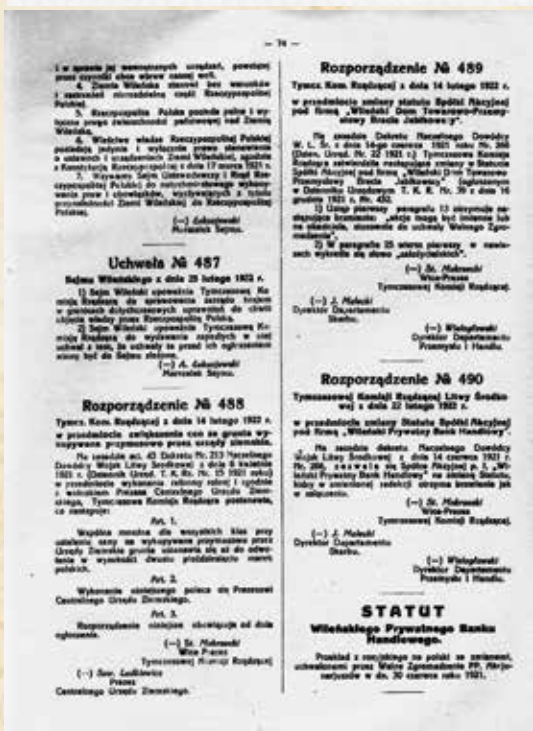
Dnia 9 października 1920 r. generał Lucjan Żeligowski zorganizował fałszywy bunt 1. Litewsko-Białoruskiej Dywizji Piechoty, która jeszcze tego samego dnia zajęła Wilno bez poważnych strat. Wileńszczyzna nie została jednak związana z Polską. Generał Żeligowski ogłosił nowe niezależne państwo zwane Republiką Litwy Środkowej. Dnia 12 października 1920 r. generał Żeligowski wydał Dekret nr 1, w którym oświadczył, że przyjmuje rząd na Litwie Środkowej jako dowódca sił zbrojnych i ogłosił, że organem wykonawczym będzie

Już 11 listopada 1918 r. mianowano go Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych, a trzy dni później głową państwa (w funkcji: naczelnika państwa). W wojnie rosyjsko-polskiej 1919–1921 najpierw zaatakował Ukrainę, ale Armia Czerwona wyparła go aż pod Warszawę. W bitwie warszawskiej J. Piłsudski pokonał i rozgromił północną grupę Armii Czerwonej pod dowództwem Michaiła Tuchaczewskiego. Z armii odszedł w 1923 r. W 1926 r. dokonał zamachu stanu. Choć w nowo powstałym rządzie był tylko ministrem obrony, faktycznym przywódcą Polski pozostał aż do śmierci w 1935 roku. Pochowany jest w katedrze na Wawelu w Krakowie, jego serce znajduje się na Cmentarzu na Roscie w Wilnie.

3. Generał Lucjan Żeligowski urodził się 17 października 1865 roku w Oszmianie, zmarł 9 lipca 1947 roku w Londynie. Od 1885 r. służył w armii rosyjskiej, w latach 1904–1905 brał udział w wojnie rosyjsko-japońskiej. W czasie I wojny światowej był dowódcą pułku. Po rewolucji bolszewickiej w listopadzie 1917 r. zorganizował oddziały polskie w Rosji. Współtworzył polską dywizję w rejonie Kubania, z którą walczył po stronie admirała Denikina przeciwko bolszewikom. Po klęsce Denikina wycofał się przez Odessę na Besarabię, następnie przeszedł na zachodnią Ukrainę. Kolejno wstąpił do wojska polskiego. Od września 1919 r. był dowódcą 1. Dywizji Litewsko-Białoruskiej. W październiku 1920 r. w porozumieniu z J. Piłsudskim zorganizował okupację Wilna. W latach 1925–1926 był ministrem obrony; 1926–1927 inspektorem wojskowym. W latach 1927–1939 był wicemarszałkiem Sejmu RP. W 1939 r. wyemigrował do Wielkiej Brytanii. Po wojnie chciał wrócić do Polski, ale zmarł w 1947 r. w trakcie przygotowań do powrotu.

4. Uchwała N° 486 Sejmu Wileńskiego z dnia 20 lutego 1922 r. w przedmiocie

upoważniony komitet wykonawczy (Tymczasowa Komisja Wykonawcza). Stopniowo Litwa Środkowa zaczęła funkcjonować jako państwo. Dekretem generała Żeligowskiego z dnia 7 stycznia 1921 r. zostały zorganizowane sądy i policja, oraz kwestie obywatelstwa. W dniu 1 listopada 1920 r. dowódca Litwy Środkowej ogłosił termin wyborów. Zaplanowano je na 9 stycznia 1921 r. w Wilnie, które zostało ustanowione stolicą Litwy Środkowej. Ustawa wyborcza miała zostać przygotowana przez tymczasowy komitet wykonawczy do 28 listopada 1920 r. Wybory nie odbyły się w planowanym terminie, głównie z powodu trwających negocjacji między Litwą a Polską w Lidzie Narodów. Strony polska i litewska zaczęły negocjacje w sprawie terytoriów Litwy Środkowej w Brukseli w dniu 20 kwietnia 1921 r. Jednak przedstawiciele Litwy Środkowej nie zostali zaproszeni do negocjacji, ponieważ Litwa nie pozwoliła na ich udział. Polacy próbowali włączyć dwóch ambasadorów generała Żeligowskiego jako ekspertów w lokalnych sprawach, ale Litwini zagrozili opuszczeniem negocjacji. Strona litewska zażądała wycofania polskich żołnierzy na linię ustanowioną 7 października 1920 r., a zwłaszcza opuszczenie przez nich Wilna. Negocjacje w Brukseli nie przyniosły żadnych rezultatów. Powodem był upór strony litewskiej w kwestii Wilna. Chcieli oni, aby Polacy je opuścili, ponieważ martwili się o swoje tradycje i kulturę. Opinia Litwy była nie do przyjęcia dla strony polskiej. Dnia 20 maja 1920 r. Belg Paul Heymans jako przewodniczący obrad zaproponował kompromis polegający na stworzeniu federalnej Litwy ze stolicą w Wilnie. Językami urzędowymi miał być polski i litewski. Federacja litewska miała tworzyć konfederację z Polską. Polska zaakceptowała propozycję, ale Litwa ją odrzuciła. W związku z przygotowaniem wyborów do Parlamentu Polacy zaczęli decydować, jak zintegrować Litwę Środkową z Polską. Wybory do parlamentu odbyły się 8 stycznia 1922 r. W międzyczasie generał Żeligowski przekazał władzę przewodniczącemu tymczasowej komisji rządzącej Aleksandrowi Meysztcowiczowi. W wyborach wzięło udział 63,9% uprawnionych wyborców. W większości byli to Polacy. Wybory wygrał Polski Centralny Komitet Wyborczy. Spośród 106 miejsc w parlamencie zdobył on 43 mandaty. Kolejne miejsca zajęły Rady Ludowe z 34 mandatami. W dniu 1 lutego 1922 r. odbyło się pierwsze posiedzenie parlamentu, a 3 lutego, po trzech głosowaniach, wybrano marszałka, którym stał się Adam Lokuczewski z Rady Ludowej. Niedługo potem rozpoczęły się prace nad uchwałą dotyczącą połączenia Wileńszczyzny z Polską. Ostatnie spotkanie Parlamentu zajmującego się tym zagadnieniem odbyło się 20 lutego 1922 r. Dokładnie 96 parlamentarzystów głosowało za propozycją połączenia Wileńszczyzny z Polską, a 6 nie głosowało. Marszałek następnie uroczystie powiedział: „Odtąd Wileńszczyzna stała się integralną częścią Republiki Polskiej”⁴.

Uchwała Nr 486 o przyłączeniu Ziemi Wileńskiej (Litwy Środkowej) do Polski opublikowana w Dzienniku Urzędowym Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej.

Dnia 24 marca 1922 r. Parlament Wileński został rozwiązany przez przewodniczącego. Połączenie Wilna i Wileńszczyzny z Polską stało się faktem. Polski Sejm zatwierdził je 6 kwietnia 1922 r. Formalnie Wileńszczyzna stała się częścią Polski od 11 kwietnia 1922 r.⁵

przynależności państwowej Ziemi Wileńskiej „Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej” 1922, rok III, N+7 (57), s. 73.

5. Ustawa z dnia 6. kwietnia 1922 o objęciu władzy państwowej nad Ziemią

Wileńską (Dz.U. z 1922 r., nr 26, poz. 213)

6. Dekret № 1 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 12

Uroczystość przyłączenia Litwy Środkowej (Wileńszczyzny) do Polski
<https://pl.wikipedia.org>

2. Herb Litwy Środkowej

Czarno-biały rysunek herbu Litwy Środkowej umieszczono na pierwszej stronie pierwszego numeru „Dziennika Urzędowego Tymczasowej Komisji Rządzącej Litwy Środkowej”⁶.

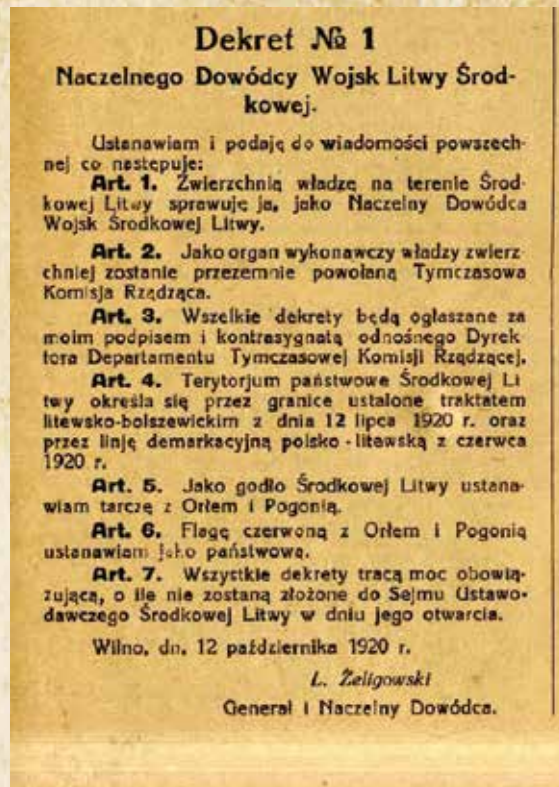

Herb Litwy Środkowej umieszczony na pierwszej stronie pierwszego numeru Dziennika Urzędowego Komisji Rządzącej Litwy Środkowej

Fragment pierwszego numeru Dziennika Urzędowego Komisji Rządzącej Litwy Środkowej z herbem Litwy Środkowej

Herb państwowy został krótko opisany w artykule 5 Dekretu numer 1 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej⁷.

Dekret Nr 1 Naczelnego Dwódcy Wojsk Litwy Środkowej ustanawiający m.in. symbole Litwy Środkowej.

*Jako godło Środkowej Litwy ustanawiam tarczę z Orłem i Pogonią.*⁸

Herb Litwy Środkowej (ilustracja z 2021 r.)
<https://pl.wikipedia.org>

Opis herbu w języku błaznowania powinien brzmieć: w polu czerwonym na tarczy ze srebrną ramką ozdobioną złotymi gwoździami z kwadratowymi głowicami, polski Orzeł po prawej i litewska Pogoń po lewej. Polski orzeł odbiega wyglądem od wizerunku orła wprowadzonego na podstawie ustawy

października 1920 r. „Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej” 1920, rok I, Nr 1.

7. Dekret № 1 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej z dnia 12 października 1920 r. „Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej” 1920, rok I, № 1.
8. Vytis, Pogoń w języku polskim, to postać heraldyczna w herbie Litwy. Jest to

rycerz w zbroi siedzący na koniu, trzymający w lewej ręce tarczę z podwójnym krzyżem, a w prawej miecz. To bardzo stary emblemat Litwy. Pogoń umieszczana była od 1569 r. do 1795 r. w herbie Obojga Narodów oraz w czasie polskich powstań narodowych, a od 1918 r. jest herbem państwowym Litwy.

9. Ustawa z dnia 1. sierpnia 1919 o godłach i barwach Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1919 r., poz. 416).

nr 69/1919 opublikowanej w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej⁹. Trudno jest do jednoznacznie porównać do innego polskiego orła.

Natomiast godło Pogoni zostało przeniesione, z niewielkimi zmianami, z herbu Republiki Litewskiej. Był on wykorzystywany od ogłoszenia niepodległości Litwy, aż do okupacji sowieckiej w sierpniu 1940 r. Autorem znaku używanego przez Litwę był Antanas Žmuidzinaičius. Herb Litwy nigdy nie został skodyfikowany w latach 1918–1940. Z dokumentów z tego okresu i innych źródeł możemy natomiast opisać i uzupełnić herb ówczesnej Litwy i dopełnić tynktury. Czerwona tarcza ma srebrną ramkę ozdobioną złotymi gwoździami. Na tarczy znajduje się Vytis, czyli rycerz w zbroi siedzący na białym koniu. Rycerz ma twarz koloru ciała, srebrną zbroję i złote ostrogi. W lewej ręce trzyma czerwoną tarczę z podwójnym złotym krzyżem. W prawej dzierży srebrną szablę¹¹ ze złotymi jęczm i rękojeścią. Koń ma złote kopyta, uzdę i uprzęż, a także koc siodłowy i zaciski¹². Litwa Środkowa wydawała nawet własne znaczki pocztowe z herbem. Stosowano również stemple litewskie z czarno-białym nadrukiem tekstu i herbu Litwy Środkowej.

Znaczek Litwy Środkowej z kawalerzystą trzymającym lancę z proporczykiem na tle bazyliki archikatedralnej św. Stanisława i św. Władysława w Wilnie.

3. Flaga Litwy Środkowej.

Flaga państwowa Litwy Środkowej (ilustracja z 2021 r)
<https://pl.wikipedia.org>

Znaczki Litwy Środkowej z jej herbem

Flaga została bardzo skrótowo opisana w art. 6 Dekretu nr 1 Naczelnego Dowódcy Wojsk Litwy Środkowej. Tekst tego artykułu brzmi: *Flagę czerwoną z Orłem i Pogonią ustanawiam jako państwową.*

Widać wyraźnie, że była to flaga heraldyczna. Oprawa została pominięta. Nie ustalono proporcji flagi.

4. Historia Sił Powietrznych Litwy Środkowej

Za dzień powstania Sił Powietrznych Litwy Środkowej można uznać 28 października 1920 r., kiedy to pięć samolotów 16 eskadry przetransportowano kolejną z Lidy (dziś Białoruś) do Wilna. Tego samego dnia samoloty te przeleciały nad lotniskiem Porubanek pod Wilnem. Były to maszyny Breguet XIV¹³ o numerach identyfikacyjnych 10.6, 10.14,

dwupłatowym śmigłem. Był to samolot rozpoznawczo-bombowy. Samolot składał się z dużego pudełkowatego kadłuba i prostokątnych skrzydeł, których konstrukcję wykonano ze stali, duraluminium i drewna pokrytego płótnem. Dzięki tym materiałom była to solidna konstrukcja. Od 1918 r. wszystkie maszyny były produkowane ze wzmocnionymi skrzydłami. Samolot rozpoznawczy Breguet XIV A2 był wyposażony w kamerę i radiostację. Samolot bombowy Breguet XIV B2 był uzbrojony w trzy karabiny maszynowe kal. 7,7 mm i mógł przenosić łącznie 4 bomby o wadze 10 kg każda.

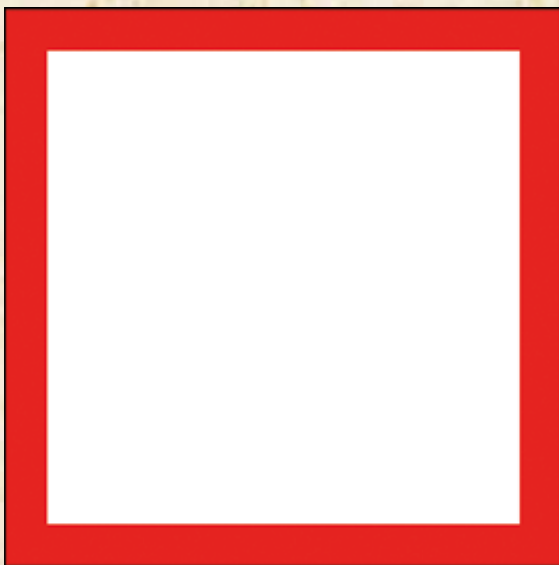
14. Albatros C XV był niemieckim wojskowym samolotem rozpoznawczym. Była to ulepszona wersja modelu C.XII). Został opracowany podczas I wojny światowej. Był produkowany od 1918 roku. Jednak wojna zakończyła się,

10. E. Rimša, Heraldika, Leidykla, „Versus Aureus” 2004, s.67.
11. Rycerz winien dzierżyć w prawej dłoni miecz, a nie szablę. Jest to błąd autora wizerunku herbu Litwy Środkowej.
12. M. Ruhl, A. Starke, Die Wappen aller souveränen Länder der Erde, Leipzig 1926, Tafel VII.
13. Samoloty Breguet były produkowane we Francji. Breguet XIV był dwumiejscowym jednosilnikowym dwupłotowcem napędzanym

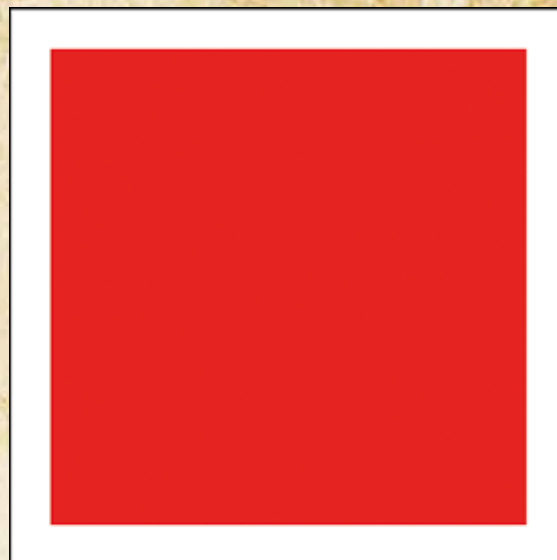
10.36, 10.40 i 10.44. Samoloty te dostarczyła Polska. Dnia 31 października 1920 r. podczas silnej śnieżycy pilot kpt. Wacław Iwaszkiewicz przyleciał z Lidy do Wilna. Służył on w 12 eskadrze i wziął „urlop” na pomoc obrońcom Wilna. Dzięki temu 16 eskadra dostała nie tylko doświadczonego pilota, ale i szósty samolot – Albatrosa C XV o numerze 23.3¹⁴. Od przełomu 1920 i 1921 do marca 1921 roku dostarczono na Lotnisko Porubanek kolejne trzy samoloty Breguet o numerach rejestracyjnych 10.19, 10.46 i 10.39. W dniu 3 marca 1921 r. dowódca szwadronu por. Burchard otrzymał od Dowódcy Sił Powietrznych rozkaz przeniesienia 16. Dywizjonu Lotniczego z Wilna do Krakowa w celu reorganizacji i uzupełnienia materiału technicznego, samolotów i personelu. Dnia 10 września 1921 r. jednostka została przeniesiona do Warszawy, gdzie weszła w skład 1. Pułku Lotniczego 1. Dywizji Rozpoznawczej¹⁵. Jest zatem jasne, że całe lotnictwo Litwy Środkowej było właściwie tylko „pożyczką” od Polski.

5. Insignia na samolotach wojskowych

Chociaż Siły Powietrzne Litwy Środkowej korzystały z Sił Powietrznych RP, miały one swoje specjalne oznaczenie. Co bardzo niezwykle, na każdym skrzydle znajdował się inny znak rozpoznawczy. Na lewym skrzydle znajdował się biały kwadrat z czerwoną obwódką, na prawym skrzydle czerwony kwadrat z białą obwódką.

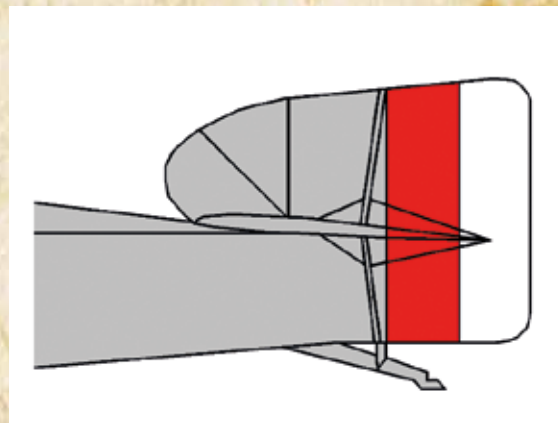

Biały kwadrat z czerwoną obwódką – znak rozpoznawczy umieszczany na lewym skrzydle samolotów Litwy Środkowej.

Czerwony kwadrat z białą obwódką – znak rozpoznawczy umieszczany na prawym skrzydle samolotów Litwy Środkowej.

Na kadłubie samolotu nie było oznakowania. Na pionowej powierzchni ogona znajdowały się dwa pionowe pasy jednakowej szerokości w kolorach czerwonym i białym (w kierunku od przodu do tyłu)¹⁶. Ogólny układ znaków widoczny jest na samolocie Breguet o numerze identyfikacyjnym 10.36.¹⁷

Oznakowanie statecznika pionowego samolotów Litwy Środkowej

Samolot Breguet XIV z oznakowaniem statecznika pionowego Litwy Środkowej

Sposób rozmieszczenia oznakowania samolotów Litwy Środkowej

zanim mógł zostać użyty w walce, więc niektóre samoloty trafiły do użytku cywilnego i latały jako samoloty tran sportowe pod fabrycznym oznaczeniem L 47. Niektóre samoloty służyły także w lotnictwie wojskowym Rosji, Turcji i Łotwy. Był to jednomiejscowy, jedno-silnikowy dwupłatowiec z kolumnami. Drewniane ramy skrzydeł i stałe powierzchnie ogona pokryto płótnem. Kadłub wykonano z drewnianej półskorupy. Silnik Mercedesa napędzał dwupłatowe drewniane śmigło. Samolot miał solidne podwozie i metalową ostrogę pod tylną częścią kadłuba.

15. T.J. Kopański, 16 (39-a) Eskadra Wywiadowcza 1919-1920, Warszawa 1994.
16. J. Cochrane, S. Elliott, Military Aircraft Insignia of the World, Maryland 1998, s.75–76.
17. T.J. Kopański, 16 (39-a) Eskadra Wywiadowcza 1919–1920, Warszawa 1994.

18. źródło: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/CAS_Media_Release_6689_decision.pdf
19. Współcześnie mormoni, którzy poślubią więcej niż jedną kobietę, są wykluczani ze wspólnoty; nadal jednak funkcjonują niewielkie grupy rozłamowe, które

Źródła i literatura:

Dziennik Urzędowy Tymczasowej Komisji Rządzącej
Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
Butrycz W., Bartyzel T.A., *80 lat Polskich Sił Powietrznych*,
Kraków 1998
Cochrane J., Elliott S., *Military Aircraft Insignia of the World*,
Maryland 1998.
Kopański T.J., 16 (39-a) *Eskadra Wywiadowcza*
1919-1920, Warszawa 1994.
tegoż, *The Brequet XIVs of the Army of Central Lithuania*

„Small Air Forces Observer” 2014, Vol. 38, July 2014, s. 5.
Laskowski O., *Encyklopedia wojskowa*, t. V, Warszawa 1935.
Mattern G., *Emblems of Central Lithuania*, „Flag Bulletin”
1972, vol. XI, N° 4, s. 429.
Rimša E., *Heraldika, Leidykla „Versus Aureus”* 2004.
Ruhl M., Starke A., *Die Wappen aller souveränen Länder der
Erde*, Leipzig 1926.
Šorel V., *Letadla československých pilotů*, Praha 1986.
Znamierowski A., *Stworzony do chwaty*, Warszawa 1995.

Maciej Borowski

Pod zastępczą flagą – Rosja i sport

Na skutek państwowo wspomaganego dopingu, a później agresji na Ukrainę, Rosja została częściowo wykluczona ze świata sportu. Jej reprezentanci na arenach sportowych pojawiali się pod różnymi flagami (bądź w ogóle bez nich).

W grudniu 2019 r. Komitet Wykonawczy Światowej Agencji Antydopingowej (*World Anti-Doping Agency*, WADA) jednogłośnie podjął decyzję o odsunięciu Rosji na okres czterech lat od udziału w międzynarodowych wydarzeniach sportowych o zasięgu światowym, w tym w igrzyskach olimpijskich. Rosjanie odwołali się do Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu (*Court of Arbitration for Sport*, CAS) w Lozannie. 17 grudnia 2020 r. CAS jednogłośnie stwierdził, że doszło do stosowania systemowego dopingu i bezprecedensowego naruszenia przepisów antydopingowych¹⁸.

Na Rosję zostały nałożone m. in. następujące sankcje:
- przez dwa lata zawodnicy nie będą mogli uczestniczyć pod swoją flagą na igrzyskach olimpijskich i paraolimpijskich, a także zawodach rangi mistrzostw świata (nie dotyczyło to zawodów młodzieżowych), nie będą mieli prawa do wysłuchania hymnu narodowego;

- na dwa lata została zawieszona Rosyjska Agencja Antydopingowa RUSADA;

- rosyjscy przedstawiciele nie będą mogli brać udziału w igrzyskach olimpijskich i paraolimpijskich, z wyjątkami.

Sankcje weszły w życie 17 grudnia 2020 r. z mocą do 16 grudnia 2022 r.

Na zbrojną agresję Rosji na Ukrainę rozpoczętej 22 lutego 2022 r. świat sportu reagował stopniowo i niejednako – od ograniczenia w stosowaniu symboliki państwowej Rosji (w zawodach do tej pory nieobjętych sankcjami WADA) przez całkowite wykluczenie Rosji z rywalizacji; do częściowego przywracania zawodników rosyjskich (jako neutralnych), a w niektórych przypadkach przywraca ich na pełnoprawnych zasadach.

W niniejszym opracowaniu będę używał terminu „trigram” na określenie trzyliterowego skrótu/kodu identyfikującego daną reprezentację.

W sporcie najpopularniejsze są dwa systemy: kod MKOL (IOC *country code*) i kod FIFA (FIFA *code*). W znako-

mitęj większości przypadków są tożsame (np. Polska ma trigram **POL** w obu systemach), ale są też różnice, np. Słowenia (**SLO** w kodzie MKOL i **SVN** w kodzie FIFA).

Najszybciej na dopingowe przewiny Rosji zareagoowało Międzynarodowe Stowarzyszenie Federacji Lekkoatletycznych (International Association of Athletics Federations – IAAF). Już w 2015 r. Wszechrosyjska Federacja Lekkoatletyczna została zawieszona w prawach członka IAAF (w 2019 światowa federacja lekkoatletyczna dokonała rebrandingu i zmiany nazwy na *World Athletics*). Rosyjscy sportowcy początkowo w ogóle zostali wykluczeni z rywalizacji (wszystkich szczeblach wszelkich zawodów pod egidami federacji światowej i europejskiej), później – czyści i zweryfikowani lekkoatleci z Rosji – mogli występować jako neutralni (na LIO Rio de Janeiro 2016 pod flagą Rosji dopuszczono do startu jedyną lekkoatletkę – Darię Kliszynę).

Pierwszymi zawodami z takimi obostrzeniami były lekkoatletyczne Mistrzostwa Europy Amsterdam 2016. Dopuszczono tam tylko jedną rosyjską zawodniczkę – Julię Stiepanową.

Wystąpiła jako zawodniczka neutralna pod flagą z emblematem Europejskiego Stowarzyszenia Lekkoatletycznego (*European Athletic Association; EAA*) – występ nie był udany; w swoim biegu eliminacyjnym na 800 m doznała kontuzji i nie ukończyła go. Ponadto okazało się, że przekroczyła tor na pierwszym okrążeniu i w rezultacie została zdyskwalifikowana.

Lekkoatletyczne Mistrzostwa Europy Amsterdam 2016 - screen z relacji telewizyjnej

¹⁸praktykują wiołożeństwo. Obecnie na świecie wyznawcami mormonizmu jest ponad 15 mln osób, w Stanach Zjednoczonych około 6 mln, w Polsce 1,5 tysiąca.

Flaga Europejskiego Stowarzyszenia Lekkoatletycznego (EAA)

Halowe Mistrzostwa Europy Glasgow 2019 – screen z relacji telewizyjnej – biała flaga EA:

Od 2017 r. IAAF przyjął zasadę, że zweryfikowani, czyści rosyjscy lekkoatleci mogą brać udział w zawodach jako „Autoryzowani Lekkoatleci Neutralni” (*Authorised Neutral Athletes*; trigram ANA).

Flagi:

– podczas zawodów pod egidą *European Athletic Association* (EAA), która zaczęła stosować skróconą nazwę *European Athletics* (EA) używa się flagę z emblematem tej organizacji, a raczej kilka flag:

– **niebieska flaga EA:**

Flaga Europejskiej Lekkoatletyki (EA) – niebieska

Flaga Europejskiej Lekkoatletyki (EA) – biała

Mistrzostwa Europy Berlin 2018 – screen z relacji telewizyjnej

Jednocześnie można było dostrzec pewną niekonsekwencję. Podczas MME U-23 Bydgoszcz 2017 na ceremonii otwarcia eksponowano białą flagę z pełnym emblematem EA, a w relacjach tv obecna była flaga niebieska:

Halowe Mistrzostwa Europy Belgrad 2017 – screen z relacji telewizyjnej

Flaga Europejskiej Lekkoatletyki (EA) – biała z pełnym emblematem EA

Ceremonia otwarcia Mistrzostw Europy do lat 23 w Lekkoatletyce Bydgoszcz 2017 – screen z relacji telewizyjnej

Mistrzostwa Europy do lat 23 w Lekkoatletyce Bydgoszcz 2017 – screen z relacji telewizyjnej

– flaga z czcionką WA (od 2020 r.)

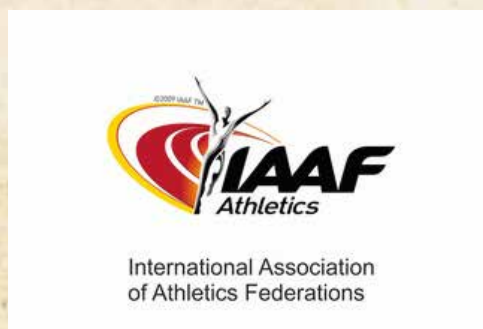

Flaga z czcionką WA (od 2020 r.)

Młodzieżowe Mistrzostwa Świata U-20 Nairobi 2021 - screen z relacji telewizyjnej

Tutaj też można było zaobserwować pewną niekonsekwencję – podczas MŚ Londyn 2017 na ceremonii medalowej eksponowano białą flagę z pełnym emblematem IAAF, a w relacjach tv obecna była flaga z trigramem ANA:

Biała flaga z pełnym emblematem IAAF

Ceremonia medalowa – flagi na stadionie

Ceremonia medalowa - screen z relacji telewizyjnej

– podczas zawodów pod egidą IAAF używana jest flaga z trigramem ANA, przy czym do roku 2019 była to czcionka IAAF, a po rebrandingu z IAAF na *World Athletics* jest to czcionka WA:

– flaga z czcionką IAAF (2017-2019)

Flaga z czcionką IAAF (2017-2019)

Halowe Mistrzostwa Świata Birmingham 2018 – screen z relacji telewizyjnej

Igrzyska Olimpijskie i Paraolimpijskie

Jak wspominałem wcześniej, pierwsze obostrzenia pojawiły się już w 2016, ale dotyczyły wyłącznie wykluczenia części sportowców z rywalizacji, zaś reprezentacja Federacji Rosyjskiej była pełnoprawnym uczestnikiem brazylijskich igrzysk.

Podczas Zimowych Igrzysk Olimpijskich i Zimowych Igrzysk Paraolimpijskich Pjongczang 2018 sytuacja była już inna – nie mogli wystąpić pod swoimi barwami i nie grano im ich hymnu.

Na Igrzyskach Olimpijskich Rosjanie wystąpili pod flagą olimpijską jako „Sportowcy Olimpijscy z Rosji” (*Olympic Athletes from Russia*; trigram **OAR**); na Igrzyskach Paraolimpijskich zaś wystąpili pod flagą paraolimpijską jako „Neutralni Sportowcy Paraolimpijscy” (*Neutral Paralympic Athletes*; trigram **NPA**).

Flaga ekipy „Sportowców Olimpijskich z Rosji” (*Olympic Athletes from Russia - OAR*)

Flaga ekipy „Neutralnych Sportowców Paraolimpijskich” (*Neutral Paralympic Athletes – NPA*)

Na kolejnych igrzyskach w 2021 (Letnich Igrzyskach Olimpijskich i Letnich Igrzyskach Paraolimpijskich Tokio 2020) oraz Zimowych Igrzyskach Olimpijskich Pekin 2022 (Zimowe Igrzyska Paraolimpijskie rozpoczęły się już po inwazji na Ukrainę – Rosja i Białoruś zostały z nich wykluczone) obowiązywały już sankcje WADA i CAS. Na Igrzyskach Olimpijskich Rosjanie wystąpili jako **ROC** (= *Russian Olympic Committee*, Rosyjski Komitet Olimpijski); na Igrzyskach Paraolimpijskich jako **RPC** (= *Russian Paralympic Committee*, Rosyjski Komitet Paraolimpijski) pod flagami: z emblematem RKOl. i nowo ustalonym emblematem dla RPC.

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego (*Russian Olympic Committee – ROC*)

Flaga Rosyjskiego Komitetu Paraolimpijskiego (*Russian Paralympic Committee – RPC*)

Poniżej przedstawiam przegląd innych flag używanych podczas innych zawodów. Niestety, źródła wielu z nich to strony internetowe międzynarodowych federacji organizujących zawody rangi mistrzostw świata, które już wygasły.

Przedstawiam je według dyscyplin (choć nie w kolejności alfabetycznej).

Bobsleje i Skeleton

MŚ w bobslejach i skeletonie organizowane są przez IBSF (*International Bobsleigh and Skeleton Federation*). W 2021 r. odbyły się w niemieckim Altenbergu. Rosjanie wystąpili w nich jako **BFR** (= *Bobsleigh Federation of Russia*; Bobslejowa Federacja Rosji), pod flagą z emblematem rodzimej federacji.

Emblemat Bobslejowej Federacji Rosji

Flaga Bobslejowej Federacji Rosji

Mistrzostwa Świata w Bobslejach i Skeletonie Altenberg 2021 - screen z relacji telewizyjnej

Boks

Podczas Mistrzostw Świata mężczyzn Belgrad 2021 pod egidą Międzynarodowego Stowarzyszenia Boks (International Boxing Association – AIBA), Rosjanie wystąpili jako **RBF** (= *Russian Boxing Federation*; Rosyjska Federacja Boks); pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Flaga Rosyjskiej Federacji Boks (Russian Boxing Federation – RBF)

Mistrzostwa Świata w Boksie Belgrad 2021 - screen z relacji telewizyjnej

Curling

Zarówno podczas Mistrzostw Świata kobiet jak i mężczyzn w 2021 Rosja wystąpiła pod szyldem **RCF** (= *Russian Curling Federation*; Rosyjska Federacja Curlingu) i pod flagą wykorzystującą element logo rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiej Federacji Curlingu (Russian Curling Federation – RCF)

Flaga Rosyjskiej Federacji Curlingu (Russian Curling Federation – RCF)

Mistrzostwa Świata Kobiet w Curlingu Kanada 2021 - screen z relacji telewizyjnej

Mistrzostwa Świata Kobiet w Curlingu Kanada 2021 - screen z relacji telewizyjnej

Gimnastyka

W 2021 r. Rosja na MŚ pod egidą FIG wystąpiła jako **RGF** (= *Russian Gymnastic Federation*; Rosyjska Federacja Gimnastyczna) i pod flagą wykorzystującą element logo rodzimej federacji.

Flaga Rosyjskiej Federacji Gimnastycznej
(Russian Gymnastic Federation – RGF)

W 2022 r. po agresji Rosji na Ukrainę gimnastycy rosyjscy wystąpili m. in. na zawodach cyklu Pucharu Świata (nie objętych sankcjami WADA/CAS) w Katarze, ale pod flagą z logo rodzimej federacji zamiast państwową (tę samą co rok wcześniej dla ekipy RGF), choć z trigramem **RUS**. To na tych zawodach Iwan Kuliak zaprezentował literę 'Z' zakrywającą emblemat RKOl, na swym stroju jako poparcie działań Rosji na Ukrainie.

Rank	Country	Name	Score
1	USA	Chusovitina Oksana	13.433
2	RUS	Bacskay Csenge Maria	13.150
3	RUS	Lisunova Viktoriia	13.133
4	RUS	Kysselef Tjasa	13.033
5	RUS	Somukhina Arina	12.499
6	RUS	Boeczego Dorina	12.400
7	ALB	Hamidi Sihem	12.050
8	RUS	Hassanaine Narine	11.233

Puchar Świata w Gimnastyce Artystycznej Doha 2022
- screen z relacji telewizyjnej

Rank	Country	Name	Score
1	UKR	Kovtun Illia	15.166
2	RUS	Karimi Milad	14.566
3	RUS	Kuliak Ivan	14.533
4	AZE	Tikhonov Ivan	14.100
5	UZB	Juraev Utkirbek	13.733
6	RUS	Kartsev Aleksandr	13.600
7	AUS	Morgans Mitchell	12.766
8	LTH	Tsvogal Robert	12.433

Puchar Świata w Gimnastyce Artystycznej Doha 2022
- screen z relacji telewizyjnej

Iwan Kuliak na Pucharze Świata w Gimnastyce Artystycznej Doha 2022 -
screen z relacji telewizyjnej

Dygresja

Na tych samych zawodach, z tego samego powodu białoruscy zawodnicy wystąpili nie pod swoją flagą państwową, lecz pod flagą z logo rodzimej federacji, choć z białoruskim trigramem **BLR**.

Flaga sportowców białoruskich podczas zawodów Pucharu Świata w
gimnastyce (Doha 2022).

Rank	Country	Name	Score
1	RUS	Urazova Vladislava	13.200
2	RUS	Peresztagi Nora	12.733
3	RUS	Wong Hiu Ying	12.233
4	BLR	Smantaur Anastasiya	12.066
5	RUS	Yerbosynkyzy Kerkem	11.866
6	RUS	Hribar Lucija	11.800
7	BLR	Kysselef Tjasa	11.200
8	RUS	Bacskay Csenge Maria	11.133

Puchar Świata w Gimnastyce Artystycznej Doha 2022 - screen z relacji
telewizyjnej

Hokej na lodzie

Podczas MŚ elity w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **ROC** (= *Russian Olympic Committee*, Rosyjski Komitet Olimpijski) i pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego
(Russian Olympic Committee – ROC)

Judo

Podczas Mistrzostw Świata Budapeszt 2021 Rosja wystąpiła jako **RJF** (= *Russian Judo Federation*, Rosyjska Federacja Judo) i pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Projekty strojów hokeistów rosyjskich

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego pod którą wystąpili rosyjscy judocy na Mistrzostwach Świata w Judo w Budapeszcie w 2021 r.

Parahokej

Podczas MŚ elity w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **RPC** (= *Russian Paralympic Committee*, Rosyjski Komitet Paraolimpijski) i pod flagą z emblematem RPC ustanowionym na Letnie Igrzyska Paraolimpijskie Tokio 2020.

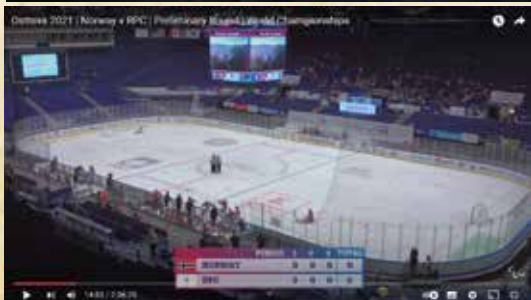
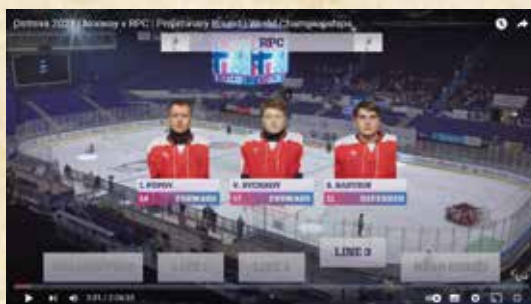
Flaga Rosyjskiego Komitetu Paraolimpijskiego (Russian Paralympic Committee – RPC)

Mistrzostwa Świata w Judo Budapeszt 2021 – screeny z relacji telewizyjnej

Po agresji Rosji na Ukrainę judocy rosyjscy zostali dopuszczeni do występowania zarówno podczas zawodów w Ułan Bator w cyklu Grand Slam (czerwiec 2022), jak i na MŚ Doha 2023.

Podczas zawodów Grand Slam w Mongolii Rosjanie wystąpili jako neutralni pod flagą z logo Międzynarodowej Federacji Judo (*International Judo Federation*; IJF), hymnem i trigramem IJF.

Mistrzostwa Świata Elity Ostrawa 2021 - screeny z relacji telewizyjnej

Flaga Międzynarodowej Federacji Judo (International Judo Federation – IJF)

Mistrzostwa Świata w Judo w cyklu Grand Slam Ułan Bator 2022 – screen z relacji telewizyjnej

Podczas Mistrzostw Świata Doha 2023 Rosjanie wystąpili jako „Indywidualni Sportowcy Neutralni” (Individual Neutral Athletes; trigram AIN = *Athlètes Individuels Neutres*) pod flagą z logo katarskich mistrzostw świata.

Flaga z logo Mistrzostw Świata w Judo Doha 2023

Mistrzostwa Świata w Judo Doha 2023 – screen z relacji telewizyjnej

Podczas Mistrzostw Europy Montpellier 2023 Rosjanie wystąpili jako „Indywidualni Sportowcy Neutralni” (Individual Neutral Athletes; trigram AIN = *Athlètes Individuels Neutres*) pod flagą z logo cyklu „IJF World Judo Tour”.

Flaga z logo cyklu „IJF World Judo Tour” pod którą występowali zawodnicy rosyjscy podczas Mistrzostw Europy Montpellier 2023

Mistrzostwa Europy w Judo Montpellier 2023 – screeny z relacji telewizyjnej

Kajakarstwo i parakajakarstwo

Podczas szeregu zawodów rangi Mistrzostw Świata w kajakarstwie Rosja wystąpiła jako „Rosyjska Federacja Kajakarska” (= *Russian Canoe Federation*; trigram RCF); pod flagą z logo rodzimej federacji.

Flaga Rosyjskiej Federacji Kajakarskiej (Russian Canoe Federation – RCF)

Kajakarskie Mistrzostwa Świata Kopenhaga 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Karate

Podczas Mistrzostw Świata pod egidą Światowej Federacji Karate (*World Karate Federation - WKF*) w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **RKF** (= *Russian Karate Federation*; Rosyjska Federacja Karate); pod flagą z uszczerbionym (pozbawionym czerwonej barwy) emblematem rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiej Federacji Karate

Flaga Rosyjskiej Federacji Karate

Mistrzostwa Świata Karate Dubai 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Podczas Mistrzostw Świata Budapeszt 2023 Rosjanie wystąpili jako „Indywidualni Sportowcy Neutralni” (*Individual Neutral Athletes*; trigram **AIN-1** = *Athlètes Individuels Neutres*) pod flagą z literami AIN (trigram AIN-2 zarezerwowano dla karateków białoruskich).

Flaga Indywidualnych Sportowców Neutralnych AIN-1

Mistrzostwa Świata Karate Budapeszt 2023 – screeny z relacji telewizyjnej

Kolarstwo

W 2021 r. podczas wszelkich zawodów rangi Mistrzostw Świata rozgrywanych pod egidą Międzynarodowej Unii Kolarskiej (*Union Cycliste Internationale – UCI*) w kolarstwie szosowym, torowym, przełajowym, górskim, BMX i innych Rosja wystąpiła jako **RCF** (= *Russian Cycling Federation*; Rosyjska Federacja Kolarska); pod flagą ze specjalnym emblematem rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiej Federacji Kolarskiej

Flaga Rosyjskiej Federacji Kolarskiej (Russian Cycling Federation – RCF)

Łyżwiarstwo figurowe

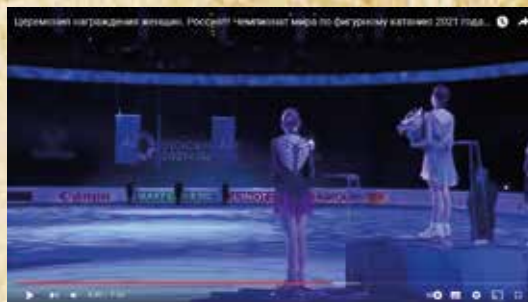
Podczas Mistrzostw Świata w Łyżwiarstwie Figurowym w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **FSR** (= *Figure Skating Federation of Russia*; Federacja Rosji w Łyżwiarstwie Figurowym); pod flagą wykorzystującą emblemat rodzimej federacji.

Emblemat Federacji Rosji w Łyżwiarstwie Figurowym

Flaga Federacji Rosji w Łyżwiarstwie Figurowym

Wpadka organizatorów podczas Mistrzostw Świata w Łyżwiarstwie Figurowym Rosja 2021 – zerwana środkowa flaga podczas odgrywania fragmentu „I Koncertu Fortepianowego” Piotra Czajkowskiego (zamiast hymnu Rosji) - screeny z relacji telewizyjnej

Łyżwiarstwo szybkie i short-track

Podczas Mistrzostw Świata w Łyżwiarstwie Szybkim i Mistrzostw Świata w Short-tracku w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **RSU** (= *Russian (Speed)Skating Union*; Rosyjski Związek Łyżwiarstwa Szybkiego) pod flagą wykorzystującą emblemat rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiego Związku Łyżwiarstwa Szybkiego

Flaga Rosyjskiego Związku Łyżwiarstwa Szybkiego

Mistrzostwa Świata w Łyżwiarstwie Szybkim Heerenveen 2021 - screen z relacji telewizyjnej

Narciarstwo

W Rosji istnieje kilka związków/federacji zajmujących się narciarstwem – osobne do narciarstwa klasycznego, alpejskiego, dowolnego i snowboardingu. Wszystkie zrzeszone są w Międzynarodowej Federacji Narciarskiej i Snowboardowej (*Fédération internationale de ski et de snowboard* – FIS; w latach 1924-2022 Międzynarodowa Federacja Narciarska (*Fédération internationale de ski*). W 2021 r. na wszelkich zawodach rangi Mistrzostw Świata w każdej odmianie narciarstwa pod egidą FIS, Rosja wystąpiła jako **RSF** (= *Russian Ski Federation*; Rosyjska Federacja Narciarska) pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego pod którą występowali rosyjscy narciarze w 2021 r.

Po agresji Rosji na Ukrainę planowano dopuszczać do zawodów w narciarstwie i snowboardingu sportowców rosyjskich i białoruskich (na przełomie lutego i marca 2022) – jako neutralnych, startujących pod flagą FIS; ostatecznie jednak zostali oni wykluczeni.

Flaga Międzynarodowej Federacji Narciarskiej i Snowboardowej (*Fédération internationale de ski et de snowboard* – FIS)

Biathlon i biathlon letni

Podczas Mistrzostw Świata rozgrywanych w 2021 r. pod egidą Międzynarodowej Unii Biathlonu (*International Biathlon Union* – IBU), Rosja wystąpiła jako **RBU** (= *Russian Biathlon Union*; Rosyjski Związek Biathlonu) pod flagą z uszczerbionym (pozbawionym czerwonej barwy) emblematem rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiego Związku Biathlonu

Flaga Rosyjskiego Związku Biathlonu

Orientacja sportowa (Orienteering)

Podczas mistrzostw świata w każdej z form orientingu (bieg, bieg narciarski, jazda na rowerze i inne) rozgrywanych w 2021 r. pod egidą Międzynarodowej Federacji Orientacji Sportowej (*International Orienteering Federation* – IOF) Rosjanie występowali jako neutralni (Neutral; trigram **NEU**) pod flagą z emblematem światowej federacji.

Flaga z emblematem Międzynarodowej Federacji Orientacji Sportowej (*International Orienteering Federation* - IOF)

Międzynarodowe Zawody w Biegach na Orientację Czechy 2021 – screeny z relacji telewizyjnej

Pięciobój nowoczesny

Podczas Mistrzostw Świata w pięcioboju nowoczesnym w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **RMPF** (= *Russian Modern Pentathlon Federation*; Rosyjska Federacja Pięcioboju Nowoczesnego) pod flagą z emblematem rodzimej federacji.

Flaga Rosyjskiej Federacji Pięcioboju Nowoczesnego

Flagi z dekoracji triumfatorów rywalizacji indywidualnej mężczyzn – na pierwszym planie flaga reprezentanta RMPF, srebrnego medalisty Aleksandra Lifanowa.

Piłka nożna

W 2021 r. Rosja wystąpiła na dwóch imprezach rangi mistrzostw świata pod egidą FIFA: w futsalu (na Litwie) i piłce plażowej (w Moskwie) pod szyldem **RFU** (= *Russian Football Union*; Rosyjski Związek Piłki Nożnej); pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego pod którą występowali rosyjscy zawodnicy na mistrzostwach świata w piłce nożnej w 2021 r.

Piłka ręczna

Na MŚ mężczyzn i MŚ kobiet rosyjskie drużyny wystąpiły jako „Rosyjska Federacja Piłki Ręcznej” (= *Russian Handball Federation*; trigram **RHF**) pod flagą wykorzystującą element logo rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiej Federacji Piłki Ręcznej

Flaga Rosyjskiej Federacji Piłki Ręcznej

27. Mistrzostwa Świata w Piłce Ręcznej Mężczyzn Egipt 2021
– screeny z relacji telewizyjnej

Łucznictwo

Podczas mistrzostw świata w amerykańskim Yankton w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **RAF** (= *Russian Archery Federation*; Rosyjska Federacja Łucznicza) pod flagą z logo rodzimej federacji.

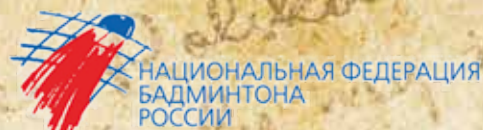
Flaga Rosyjskiej Federacji Łuczniczej

Mistrzostwa Świata w Łucznictwie Yankton 2021
– screeny z relacji telewizyjnej

Badminton

Podczas MŚ w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **NBFR** (= *National Badminton Federation of Russia*; Narodowa Federacja Badmintona Rosji) pod flagą z emblematem z logo rodzimej federacji.

Emblemat Narodowej Federacji Badmintona Rosji

Flaga Narodowej Federacji Badmintona Rosji

Mistrzostwa Świata w Badmintonie Hiszpania 2021
– screeny z relacji telewizyjnej

Pływanie

Podczas MŚ na krótkim basenie w Abu Zabi 2021 Rosja wystąpiła jako „Rosyjska Federacja Pływacka” (= *Russian Swimming Federation*; trigram **RSF**) pod flagą z logo rodzimej federacji.

Flaga Rosyjskiej Federacji Pływackiej

Women's 4x100m Freestyle
Result - Final

1	USA	United States of America	3:28.52
2	CAN	Canada	3:29.52
3	SWE	Sweden	3:28.80
4	NLD	Netherlands	3:28.86
5	CHN	People's Republic of China	3:31.17
6	ASO	Asian Swimming Federation	3:31.55
7	HUN	Hungary	3:36.94
8	AUS	Austria	3:39.18

Pływanie Mistrzostwa Świata Abu Zabi 2021 - screeny z relacji telewizyjnej

Podnoszenie ciężarów

Podczas MŚ Taszkient 2021 Rosja wystąpiła jako RWF (= Russian Weightlifting Federation; Rosyjska Federacja Podnoszenia Ciężarów) pod flagą wykorzystującą emblemat rodzimej federacji.

Emblemat (literalnie) Federacji Ciężkiej Atletyki Rosji

Flaga Rosyjskiej Federacji Podnoszenia Ciężarów

Mistrzostwa Świata w Podnoszeniu Ciężarów Taszkient 2021 - screeny z relacji telewizyjnej

Trójbój siłowy (Powerlifting)

Podczas MŚ w szwedzkim Halmstad w 2021 r. Rosja wystąpiła jako ROC (= Russian Olympic Committee, Rosyjski Komitet Olimpijski) i pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego pod którą występowali rosyjscy zawodnicy na mistrzostwach świata w trójboju siłowym w 2021 r.

World Classic Powerlifting Championships 2021

RANKING	NAME	ROC	5RM	1RM	2RM	3RM	TOTAL
1	MEKHANISDIKOV	ROC	58.90	81	185.5		58kg 0
2	TEODORAKO	ROC	58.74	82	205.0		58kg 0
3	EVLEV	UKR	61.54	94	215.0		64kg 0
4	TOBIAS	CAN	66.90	95	225.0		64kg 0
5	BERGLUND	OWE	65.84	95	225.0		64kg 0
6	ALBUKARIH	ROC	65.96	89	240.0		64kg 0
7	TALPINSIS	FIN	65.82	94	240.0		64kg 0

Tabela wyników Mistrzostw Świata w Trójboju Siłowym Mężczyzn w 2021 r. w wadze 59-66 kg – screen z relacji telewizyjnej

Sambo

Podczas Mistrzostw Świata Taszkient 2021 Rosja wystąpiła jako **RSF** (= *Russian Sambo Federation*, Rosyjska Federacja Sambo) i pod flagą z emblematem Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego.

Flaga Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego pod którą występowali rosyjscy zawodnicy na mistrzostwach świata sambo w 2021 r.

Mistrzostwa Świata Sambo Taszkient 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Podczas MŚ Biszkek 2022 Rosjanie wystąpili jako zawodnicy neutralni pod flagą FIAS (*Fédération Internationale de Sambo*, Międzynarodowa Federacja Sambo) jako **FIAS1** (kod FIAS2 zarezerwowano dla zawodników białoruskich).

Flaga Międzynarodowej Federacji Sambo

Mistrzostwa Świata Sambo Biszkek 2022 – screeny z relacji telewizyjnej

Saneczkarstwo

Podczas zawodów MŚ (zarówno na torze olimpijskim, jak i na torze naturalnym) rozgrywanych w 2021 r. pod egidą FIL (*Fédération Internationale de Luge de Course*) Rosja wystąpiła jako **RLF** (= *Russian Luge Federation*, Rosyjska Federacja Sportów Saneczkowych) pod flagą wykorzystującą element z emblematu rodzimej federacji.

Emblematy Rosyjskiej Federacji Sportów Saneczkowych

Flaga Rosyjskiej Federacji Sportów Saneczkowych

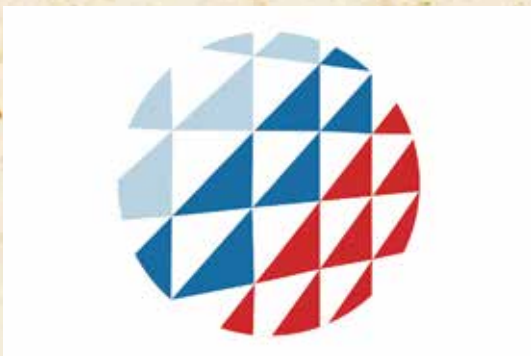

Saneczkarskie Mistrzostwa Świata Königssee 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Siatkówka

W 2021 r. nie odbywały się zawody rangi mistrzostw świata; ale Rosja miała w 2022 r. wziąć udział w MŚ mężczyzn i kobiet jako **VFR** (= *Volleyball Federation of Russia*; Siatkarska Federacja Rosji) pod flagą z emblematem rodzimej federacji. Została ona wykorzystana podczas ceremonii losowania grup MŚ.

Ostatecznie – po agresji na Ukrainę – Rosję wykluczono z obu imprez.

Flaga Siatkarskiej Federacji Rosji

Szermierka

W 2021 r. nie odbywały się zawody rangi mistrzostw świata. Z MŚ w 2022 r. Rosja była wykluczona.

W 2023 r. sportowcom rosyjskim pozwolono wystąpić jako „Indywidualni Sportowcy Neutralni” (*Individual Neutral Athletes*; trigram **AIN** = *Athlètes Individuels Neutres*) ale bez flagi.

Nie było żadnej flagi ani na planszy, ani na wyświetlaczach, ani w przekazie telewizyjnym.

Mistrzostwa Świata w Szermierce Mediolan 2023 – screen z relacji telewizyjnej

Szachy

W 2021 r. podczas rozgrywek o tytuł Mistrza Świata rosyjski pretendent Jan Niepomniaczczin występował pod flagami z emblematem rodzimej federacji (trigram **CFR** = *Chess Federation of Russia*; Szachowa Federacja Rosji).

Flagi Szachowej Federacji Rosji

Rozgrywka o tytuł Szachowego Mistrza Świata pomiędzy Magnusem Carlsenem a Janem Niepomniaczczinem – screeny z relacji telewizyjnej

Od 2022 r. (po agresji Rosji na Ukrainę) Jan Niepomniaczczin występuje pod flagą FIDE (*Fédération Internationale des Échecs*, Międzynarodowa Federacja Szachowa).

Flaga Międzynarodowej Federacji Szachowej

Jan Niepomniaszcki na Szachowych Mistrzostwach Świata Astana 2023 – screen z relacji telewizyjnej

Taekwondo

W 2021 r. nie odbywały się zawody rangi mistrzostw świata. W 2022 r. Rosja nie wzięła udziału w mistrzostwach świata.

W 2023 r. Rosjanie wystąpili jako „Indywidualni Sportowcy Neutralni” (*Individual Neutral Athletes*; trigram **AIN** = *Athlètes Individuels Neutres*), pod flagą światowej federacji tego sportu, tj. World Taekwondo (Światowe Taekwondo).

Flaga Światowego Taekwondo pod którą wystąpili zawodnicy rosyjscy podczas Mistrzostw Świata Baku 2023

Mistrzostwa Świata w Taekwondo Baku 2023 – screeny z relacji telewizyjnej

Tenis stołowy

Podczas MŚ w amerykańskim Houston w 2021 r. Rosja wystąpiła jako **RTT** (= *Russian Table Tennis (Federation)*; Rosyjska (Federacja) Tenisa Stołowego) pod flagą z uszczerbionym (odbarwionym w odcienie szarości) emblematem rodzimej federacji.

Emblemat Rosyjskiej Federacji Tenisa Stołowego

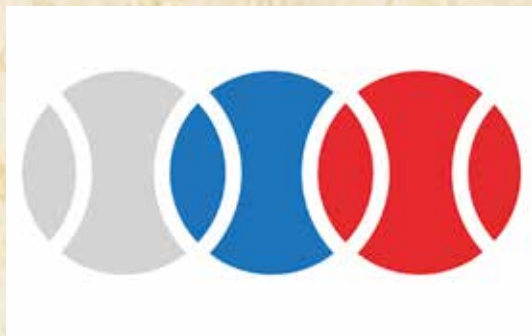
Flaga Rosyjskiej Federacji Tenisa Stołowego

Mistrzostwa Świata w Tenisie stołowym Huston 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Tenis ziemny

W 2021 r. podczas finałów zarówno kobiecego Pucharu Billie Jean King, jak i męskiego Pucharu Davisa, które rozgrywane są pod egidą ITF (*International Tennis Federation*) Rosjanie wystąpili pod szyldem RTF (*Russian Tennis Federation*) i pod flagą z elementem logo rodzimej federacji.

Flaga Rosyjskiej Federacji Tenisa Ziemnego

Puchar Billie Jean King 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Puchar Davisa 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Po agresji Rosji na Ukrainę zawodnicy z Rosji i Białorusi występują w zawodach pod egidą ATP (*Association of Tennis Professionals*; mężczyźni) i WTA (*Women's Tennis Association*; kobiety) indywidualnie, bez reprezentacji, flag i trigramów. Nie mają prawa występować w imprezach drużynowych.

Unihokej

Podczas MŚ Szwecja 2021 Rosja wystąpiła jako **NFFR** (= *National Floorball Federation of Russia*; Narodowa Federacja Unihokeja Rosji; trigram **NFR**) pod flagą z emblematem IFF (*International Floorball Federation*, Międzynarodowa Federacja Unihokeja).

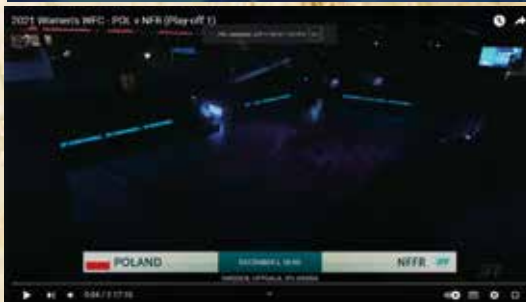
W użyciu były dwie wersje flag: na boisku eksponowano flagę z pełnym logo IFF, na planszach telewizyjnych – flagę uproszczoną:

Flaga Międzynarodowej Federacji Unihokeja, pod którą występowali zawodnicy rosyjscy, prezentowana na boisku

Flaga Międzynarodowej Federacji Unihokeja, pod którą występowali zawodnicy rosyjscy, prezentowana na planszach telewizyjnych

Mistrzostwa Świata w Unihokeju Szwecja 2021 – screeny z relacji telewizyjnej

Warcaby

W 2021 r. w zależności od rodzaju rywalizacji o tytuł mistrza świata światowa federacja tego sportu – FMJD (*Fédération Mondiale du Jeu de Dames*, Światowa Federacja Warcabowa) w odniesieniu do Rosjan przedstawia ich jako sportowców występujących pod różnymi sztykami i flagami. Na stronie FMJD można zobaczyć różne flagi i używane trigramy:

- **RDF** (= *Russian Draughts Federation*; Rosyjska Federacja Warcabowa)
- **FMJD** (= *Fédération Mondiale du Jeu de Dames*, Światowa Federacja Warcabowa).

Flagi Światowej Federacji Szachowej pod którymi występowali rosyjscy warcabiści

Różne typy flag Światowej Federacji Warcabowej używane przez rosyjskich zawodników – screeny z relacji telewizyjnej

Wspinaczka sportowa

Podczas MŚ Moskwa 2021 Rosja wystąpiła jako **CFR** (= *Climbing Federation of Russia*; Wspinaczkowa Federacja Rosji) pod flagą z emblematem rodzimej federacji.

W użyciu były dwie wersje flag: na arenie eksponowano flagę z niebieskim logo, na planszach telewizyjnych – flagę z czarnym logo.

Flagi Wspinaczkowej Federacji Rosji pod którymi występowali zawodnicy rosyjscy podczas Wspinaczkowych Mistrzostw Świata Moskwa 2021

Wspinaczkowe Mistrzostwa Świata Moskwa 2021 – screeny z relacji telewizyjnej

Zapasy

Podczas MŚ Oslo 2021 Rosja wystąpiła jako **RWF** (= *Russian Wrestling Federation*; Rosyjska Federacja Zapasów) pod flagą łączącą elementy logo Rosyjskiego Komitetu Olimpijskiego i UWW (*United World Wrestling*, Międzynarodowa Federacja Zapaśnicza).

Flaga, pod którą wystąpili zawodnicy rosyjscy podczas Mistrzostw Świata Oslo 2021

Mistrzostwa Świata w Zapasach Oslo 2021 – screeny z relacji telewizyjnej

W MŚ Belgrad 2022 Rosjanie nie brali udziału, a podczas MŚ Belgrad 2023 wystąpili jako „Indywidualni Sportowcy Neutralni” (*Individual Neutral Athletes*; trigram **AIN** = *Athlètes Individuels Neutres*); ale praktycznie bez flagi – na wyświetlaczach widoczny był czysty biały prostokąt.

Mistrzostwa Świata w Zapasach Belgrad 2023 – screen z relacji telewizyjnej

Siłowanie na rękę (Armrestling)

Podczas MŚ Rumunia 2021 Rosja wystąpiła jako FAR (= Federacja Armrestlingu Rosji) pod flagą wykorzystującą element z emblematu rodzimej federacji.

Emblemat Armrestlingu Rosji

Flaga, pod którą wystąpili zawodnicy rosyjscy podczas Mistrzostw Świata w Armrestlingu Rumunia 2021

Mistrzostwa Świata w Armrestlingu Rumunia 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Żeglarstwo

W 2021 r. odbyły się zawody rangi MŚ w klasach „470” i „Laser Radial”. Rosjanie wystąpili jako RYF (= Russian Yachting Federation; Rosyjska Federacja Jachtowa /Żeglarstwa/)

W materiałach prasowych reprezentantów rosyjskich zilustrowano białą flagą z czarnymi literami RYF; jednostkom zaś na żaglach zaklejono rosyjskie flagi na biało.

Flaga, pod którą występowali zawodnicy rosyjscy w zawodach żeglarskich w 2021 r.

Overall Results

Class: 470 Men

Pos	Sail #	Crew / Club
1	SWE 349	DAHLBERG, Anton / RSYC BERGSTROM, Fredrik / RSYC
2	POR 21	COSTA, Diogo COSTA, Pedro
3	ESP 44	XAMMAR, Jordi / NAUTIC GARRAF RODRIGUEZ, Nicolas / REAL CLUB NAUTICO DE VIGO
4	RYF 5	SOZYKIN, Pavel / VFPS,KRASNODAR REGION,CSKA VMF GRIBANOV, Denis / VFPS,KRASNODAR REGION,CSKA VMF
5	USA 1	MCMAY, Stuart HUGHES, David
19	USA 1836	BRUGMAN CABOT, Atlantic BRUGMAN CABOT, Nora
20	GRE 216	BOZI, Maria / Nautical Club Thessaloniki KLONARISDOU, Rafailina / Nautical Club Thessaloniki
21	GER 24	BOEHM, Nadine GOLIAS, Ann-Christin
22	TUR 99	KAYNAKCI, Beste ARIKAN, Okyanus
23	RYF 97	KIRILJUK, Alisa / VFPS,MOSCOW,CSKA VMF CHERNYAKHOVSKAYA, Anzhelika / VFPS,MOSCOW,CSKA VMF
24	ARG 18	TAVELLA, Belen HARTKOFF, Lourdes
25	UKR 93	KYSELOVA, Anna KYSLOVA, Anzhelika

Fragmenty tabel z wynikami zawodów żeglarskich z 2021 r.

Sporty niesłyszących

W 2021 r. na wszelkich zawodach rangi MŚ pod egidą ICSD (*International Committee of Sports for the Deaf*, Międzynarodowy Komitet Sportu Głuchych) Rosjanie występowali jako RDS (= *Russian Committee of Deaf Sports*; Rosyjski Komitet ds. Sportów Niesłyszących) pod flagą z emblematem rodzimego komitetu.

Flaga z emblematem Rosyjskiego Komitetu ds. Sportów Niesłyszących

Sporty podwodne

Podczas Mistrzostw Świata w Pływaniu w Płetwach Tomsk 2021 rozgrywanych pod egidą Światowej Konfederacji Sportów Podwodnych (*Confédération Mondiale des Activités Subaquatiques*; CMAS) Rosja wystąpiła jako RUF (= *Russian Underwater Federation*; Rosyjska Federacja Sportów Podwodnych) pod flagą z emblematem CMAS.

Flaga z emblematem Światowej Konfederacji Sportów Podwodnych pod którą występowali zawodnicy rosyjscy podczas Mistrzostw Świata w Pływaniu w Płetwach Tomsk 2021

Mistrzostwa Świata w Pływaniu w Płetwach Tomsk 2021 – screeny z relacji telewizyjnej

Sporty motorowe

Motocykle

(pod egidą FIM – w tym żużel)

W 2021 r. Rosjanom startującym z zawodach pod egidą FIM (*Fédération Internationale de Motocyclisme*, Międzynarodowa Federacja Motocyklowa) przypisano trigram MFR (= *Motorcycle Federation of Russia*; Motocyklowa Federacja Rosji), ale występowali oni bez obecności jakiegokolwiek flagi.

Podczas żużlowego cyklu Grand Prix na stadionach nie było żadnych oficjalnych flag dla rosyjskich sportowców, a w przekazach tv ilustrowano ich ciemnoszarym tłem z jasnoszarymi literami MFR.

Quasi-flaga telewizyjna MF

Speedway Grand Prix Lublin 2021 – screen z relacji telewizyjnej

Po rosyjskiej agresji na Ukrainę żużlowców rosyjskich wykluczono z rywalizacji międzynarodowej.

Samochody

(pod egidą FIA – w tym F1)

W 2021 r. Rosjanom startującym z zawodach pod egidą FIA (*Fédération Internationale de l'Automobile*, Międzynarodowa Federacja Samochodowa) przypisano trigram RAF (= *Russian Automobile Federation*; Rosyjska Federacja Samochodowa), a podczas relacji telewizyjnej wyświetlano białą flagę z czarnymi literami RAF.

Flaga z czarnymi literami RAF pod którą występowali zawodnicy rosyjscy w zawodach samochodowych pod egidą FIA w 2021 r.

Widok z samochodu rosyjskiego kierowcy Nikity Mazepina podczas wyścigów formuły F1 – screeny z relacji telewizyjnych

Po agresji Rosji na Ukrainę FIA wydała w marcu 2022 dokument zabraniający używania jakiegokolwiek symboliki rosyjskiej i białoruskiej, dopuszczając jednocześnie ich sportowców do rywalizacji. Ponadto ustaliła nowe neutralne trigramy dla zespołów:

- Autoryzowani Neutralni Kierowcy (= *Authorised Neutral Drivers*; **AND**)
- Autoryzowani Neutralni Zawodnicy (= *Authorised Neutral Competitors*; **ANC**)
- Autoryzowani Neutralni Oficjele (= *Authorised Neutral Officials*; **ANO**)

Wprowadzenie tych trigramów do użycia przyniosło nieoczekiwany skutek.

FIA nie zauważyła, że identyczny trigram do wprowadzonego dla kierowców (**AND**) ma Andora (i to w obu systemach: MKOL. i FIFA)

Doprowadziło to do wpadki podczas ceremonii dekoracji zwycięzców GP Belgii w Formule 3 w sierpniu 2022. Rosjaninowi Aleksandrowi Smolarowi, który zajął 3. miejsce, wyświetlono flagę Andory.

Dekoracja zawodników Formuły 3 podczas Grand Prix Belgii w 2022 r. – screen z relacji telewizyjnej

Jerzy Wrona

Nowa flaga stanu Utah

Trzy lata po Missisipi, tym razem amerykański stan Utah będzie miał nową flagę. Oficjalnie ma ona obowiązywać od 9 marca 2024 roku. Jako główny argument do zmiany dotychczasowej flagi uznano, że stosunkowo trudno była rozpoznawalna, wśród około dwudziestu innych - podobnych niebieskim polem i z emblematem pośrodku - flag Unii.

Rys ogólnogeograficzny

Utah, jeden z pięćdziesięciu stanów amerykańskich, położony jest w środkowo-zachodniej części USA, na obszarze Gór Skalistych, Wielkiej Kotliny i Wyżyny Kolorado. Graniczy z sześcioma stanami – od północy z Idaho i Wyoming, od wschodu – z Kolorado, od południa – z Arizoną, od zachodu – z Nevadą. Od południowego wschodu, w jednym punkcie, styka się z Nowym Meksykiem. Nazwa „Utah” pochodzi od tubylczego plemienia indiańskiego Ute i oznacza „ludzie gór” lub „ci, którzy mieszkają wyżej”. Terytorium stanu ma charakter wyżynno-górski. W północno-zachodniej części Utah rozpościerają się bezodpływowe (czwarte pod względem wielkości w świecie) Wielkie Jezioro Słone i Wielka Pustynia Słona. Wielkie Jezioro Słone, mimo znacznych rozmiarów (120 km długości i 45 km szerokości) jest stosunkowo płytkie, co wpływa na jego zasolenie. Jest, po Morzu Martwym, najbardziej zasolonym jeziorem w świecie. W jeziorze nie występują ryby, żyje tu jedynie artemia – słonowodny niewielki skorupiak, który stanowi podstawowe pożywienie dla licznych ptaków wędrownych tutaj się zatrzymujących. Klimat Utah jest podzwrotnikowy, wybitnie suchy, opady należą do najniższych w Stanach Zjednoczonych. Na terenie stanu jest wiele obiektów i obszarów chroniących przyrodę, wśród nich pięć parków narodowych.

Powierzchnia stanu wynosi 220 tys. km², pod względem wielkości stawia go na jedenastym miejscu w USA. Licz-

ba ludności nieco przekracza 3 miliony, co powoduje, że średnia gęstość zaludnienia jest niska (10 osób na km²). Jest to więc jeden z najrzadziej zaludnionych stanów amerykańskich. Stolicą stanu jest Salt Lake City, położone nad rzeką Jordan. Liczy około 200 tysięcy mieszkańców (obszar metropolitalny ponad milion), jest dużym ośrodkiem gospodarczym i finansowym oraz węzłem komunikacyjnym. W 2002 roku miasto było gospodarzem XIX Zimowych Igrzysk Olimpijskich. Najważniejsze obiekty zabytkowe związane są z historią i kulturą mormonów. Wielkością i architekturą imponuje główna świątynia mormonów zbudowana w latach 1853-93, dostępna tylko dla wyznawców tej religii.

Ponad 90 % ludności Utah stanowią biali, 1,5 % - rdzenna ludność Ameryki (Indianie), 1,5 % - ludność czarna (Afroamerykanie). Bardzo charakterystyczna jest struktura religijna mieszkańców stanu – 55 % to mormoni, 13 % - protestanci, 5 % - katolicy. Światową stolicą władz mormonów – Kościoła Jezusa Chrystusa Świętych w Dniach Ostatnich jest Salt Lake City. Zasady religijne wyznawców tego kościoła (samiych siebie uważających za główny nurt chrześcijaństwa) powodują, że Utah ma najwyższy w USA wskaźnik liczby urodzeń oraz to, że jest jedynym - obok Hawajów - stanem, gdzie obowiązuje zakaz hazardu. Podstawowe zasady wyznawane przez mormonów to proste, pozbawione nałogów życie, życzliwość, poczucie ładu i porządku. Religia zabrania im wszelkich używek (nie piją alkoholu, kawy ani herbaty, nie palą tytoniu).

Rys historyczny

Obszar dzisiejszego stanu Utah zamieszkały był pierwotnie przez plemiona indiańskie. W XVI w. zaczęli go penetrować Hiszpanie, w połowie XVIII w. przybyli misjonarze i kupcy hiszpańscy. Od 1821 r. teren ten znalazł się w obrę-

bie Meksyku, po przegranej wojnie meksykańskiej (1846-48) włączony został do Stanów Zjednoczonych. W 1847 r. pojawiła się w rejonie Wielkiego Jeziora Słonego pionierska grupa mormonów, co zapoczątkowało dalszy intensywny napływ wyznawców tej religii i założenie Salt Lake City (początkowo nazywane Nową Jerozolimą). Piękne przyrodniczo, z wieloma osobliwościami geologicznymi i geomorfologicznymi, ale niegościnne dla ludzi, bezpieczne tereny Utah wybrali mormoni na swoją ziemię obiecaną. W 1849 r. osoby zamieszkujące terytorium Utah złożyły do Kongresu petycję o przyjęcie do Unii, jako stan Deseret („kraj miodonośnych pszczół”). Kongres odrzucił prośbę argumentując, że ludność terytorium jest zbyt mała, granice zbyt duże, a sama nazwa stanu wywodząca się z Księgi Mormona, jest sprzeczna z zasadą rozdziału Kościoła od państwa. Kolejnych pięć petycji też zostało odrzuconych. Konflikty między władzami federalnymi a mormonami stały się przyczyną wybuchu tzw. wojny mormońskiej (1857-58). Równocześnie zaczął się napływ nowych osadników, nie-mormonów. W latach 1861 i 1868 części terytorium Utah zostają włączone do Nebraski, Kolorado, Nevady i Wyoming. W 1890 r. wprowadzono zakaz – praktykowanego od 1832 roku - wielożeństwa, reguły religijnej, która budziła jednak sprzeczne opinie w społeczeństwie Stanów Zjednoczonych. Upór mormonów w tej kwestii był główną przeszkodą we wcześniejszym przystąpieniu do federacji. Po rezygnacji z poligamii¹⁹ 4 stycznia 1896 r. Utah zostało przyjęte do Unii jako 45 stan.

Symbole stanu

Utah ma kilkanaście symboli stanowych. Do najważniejszych należą flaga i pieczęć stanowa. Dewizą stanu jest Industry – „Przemysł” (mormoni swoją wspólnotę uważali za „ul przemysłowy”). Godłem jest ul, a owadem stanowym – pszczoła miodna (*Apis mellifera*). Jest to nawiązanie do pracowitości mormonów. Motywy te są często używane w malarstwie czy architekturze. Można je również zobaczyć na znakach drogowych w całym Utah, jako lokalny symbol dróg stanowych. Zwierzę stanowe to jeleni kanadyjski (*Cervus canadensis nelsoni*), ptak - mewa kalifornijska (*Larus californicus*), ryba – pstrąg (*Oncorhynchus clarki Utah*). Kwiatem stanowym jest lilia sego (ang. Sejo Lily, łac. *Calochortus nuttallii*), w polskim nazewnictwie botanicznym nazywana trójjednikiem (trójjednikiem). Jest to endemiczny dla zachodnich części USA wieloletni, dziko rosnący kwiat z rodziny liliowatych, znany z wielu gatunków. Występuje na otwartych łąkach i obszarach leśnych, posiada efektowne białe dzwonkowate kwiaty z żółtym środkiem.

Flaga Utah

Pierwsza flaga stanu Utah wyhaftowana w 1903 roku była niebieska, z białym emblematem pieczęci stanowej pośrodku. Początkowo znana była jako flaga gubernatora i dopiero decyzja Senatu uczyniła ją w 1911 r. oficjalnie flagą

stanową. W 1912 r. polecono zrobić jej kopię celem przekazania pancernikowi USS Utah. Po wykonaniu zlecenia okazało się, że nowa flaga ma wygląd nieco odmienny od ustawowego pierwowzoru – emblemat zrobiono w pełnym kolorze zamiast białego i otoczono złotym pierścieniem. Zamiast zmienić flagę dostosowano do jej nowego wyglądu prawą, a samą flagę w 1913 roku zaprezentowano publicznie w stolicy. Około 1985 roku odkryto też, że flagi sporządzane od 1922 roku posiadają datę 1847 (rok przybycia mormonów do Utah) zamiast na tarczy, to w kole. Dopiero w 2011 roku skorygowano ten błąd, który trwał przez 89 lat. Ustalono też proporcje flagi na 5:8. Postanowiono także, że dzień 9 marca corocznie będzie obchodzony jako Dzień Flagi Utah.

Flaga stanu Utah wprowadzona w 1913 roku, z korektami z roku 2011, na błękitnym polu flagowym miała w złotym okręgu emblemat, podobny do pieczęci stanowej. Pośrodku okręgu znajdował się ul, nad nim napis INDUSTRY – „Pracowitość” („Przemysł”), co było nawiązaniem do podstawowej cechy osadników, zwłaszcza mormonów. Ul i latające wokół pszczoły otoczone były białymi kwiatami trójjednika, kwiatu stanowego. Jest on symbolem pokoju, gdyż Indianie, pierwotni gospodarze tych terenów, uważali je za święte i nigdy nie walczyli na terenach gdzie rosły. Potężna sylwetka zrywającego się do lotu bielika amerykańskiego symbolizowała nadrzędność i opiekę rządu federalnego. Strzały oznaczały sześć rdzennych plemion indiańskich żyjących na tych terenach. Pod nazwą stanu UTAH były daty 1847 i 1896 przypominające kolejno: przybycie pierwszych osadników (mormonów) do Utah oraz rok przyjęcia stanu do Unii. Błękit pola flagowego i flagi państwowe oznaczały patriotyzm i nawiązywały do koloru kantonu flagi Stanów Zjednoczonych.

Nowa flaga stanu Utah

Od dawna były podejmowane pojedyncze próby stworzenia nowej flagi stanowej, która byłaby prostsza graficznie. Mimo przyjęcia w 2011 r. flagi, która poprawiła długoletni błąd dotyczący jej oficjalnego wyglądu, wśród części społeczeństwa i elit politycznych coraz śmielej zaczęły odzywać się głosy, aby podjąć próby opracowania nowej flagi. Przede wszystkim żeby była ona prostsza graficznie, a przez to i lepiej rozpoznawalna z dużej odległości. Niektórzy zwracali też uwagę, że rok 1847 na fładze podkreśla tylko rolę mormonów jako pierwszych osadników, a przecież przed ich przybyciem żyły tu plemiona indiańskie.

Prace nad projektem nowej flagi rozpoczęły się w 2018 roku. W 2021 roku powołano komisję do prac projektowych. W roku następnym przyjęła ona nadesłanych 5703 projekty (wiele przez studentów), z których wybrano dwadzieścia i następnie poddano pod dyskusję społeczną. 10 listopada 2022 roku komisja przyjęła ostateczny projekt nowej flagi i przekazała go do dalszych czynności legislacyjnych. 30 stycznia 2023 roku – po gorących dyskusjach - Senat ustawą zatwierdził nową flagę, z tym, że wcześniej dokonał jednej zmiany: ośmioramienna gwiazda została zastąpiona gwiazdą pięcioramienną. Ma nawiązywać ona do faktu, że w 1896 roku Utah stał się 45 stanem amerykańskim. Ramiona gwiazdy mają symbolizować też pięć rdzennych plemion indiańskich zamieszkujących

terytorium stanu Utah. Plemiona te to Nawahowie, Szoszoni, Goszuci, Pajuci, Ute. 2 marca 2023 roku ustawę o fładze zatwierdziła Izba Reprezentantów, a 21 marca 2023 roku podpisał gubernator stanu Spencer Cox. Flaga ma być podniesiona do 9 marca 2024 roku. Dotychczasową flagę uznano za oficjalną flagę historyczną stanu Utah.

Nowa flaga Utah ma rozmiary 3:5. Dwie nieregularne linie rozdzielają trzy poziome pasy flagi: ciemnoniebieski (granatowy), biały, czerwony, o proporcjach 7:5:5. Biały pas posiada pięć zębów, z których środkowy jest najwyższy, co oznaczać ma pasmo górskie z pięcioma szczytami. Na tym pasie umieszczono emblemat w postaci błękitnego sześcioboku, symbolizującego siłę i jedność. Znajduje się w nim stylizowany, składający się z pięciu segmentów, złoty (żółty) ul w takim samym obramowaniu oraz biała, pięciopromienna gwiazda przypominająca o Indianach – pierwszych gospodarzach tej krainy. Modra barwa flagi ma symbolizować wolność, sprawiedliwość, optymizm, niebo i wody jezior. Biel oznacza pokój, prawdę, sól, śnieg i góry. Czerwień to wytrwałość i przypomnienie krajobrazu skalnego (zwłaszcza w promieniach zachodzącego słońca) południowej części Utah. Ul pszczeli, który jest głównym elementem pieczęci stanowej i znajdował się na dotychczasowej fładze to znak postępu, harmonii oraz wytrwałej pracy.

Mimo że, mormoński symbol ula pozostał na fładze, są jednak i przeciwnicy zmiany flagi Utah, którzy domagają się referendum w tej sprawie.

Flaga stanu Utah 2011-2024

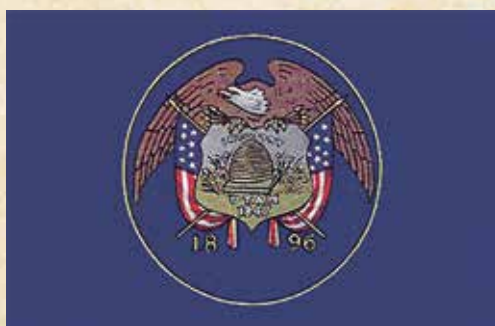
Nowa flaga stanu Utah (od 2024 roku)

Lilia sego- kwiat stanu Utah

Stan Utah na mapie USA

Flaga stanu Utah 1913 – 1922

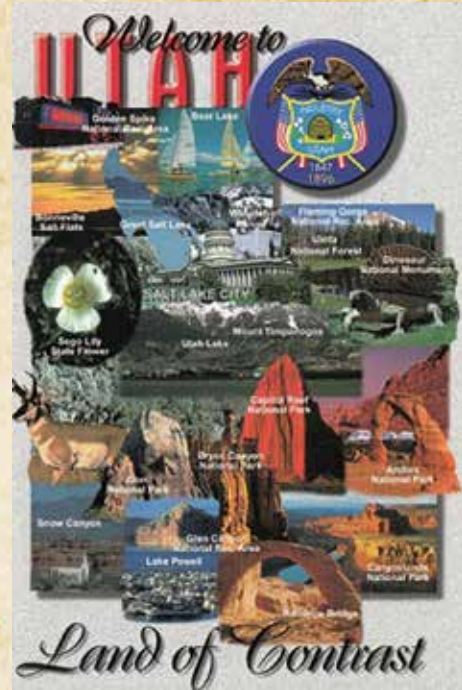
Flaga stanu Utah 1922 – 2011

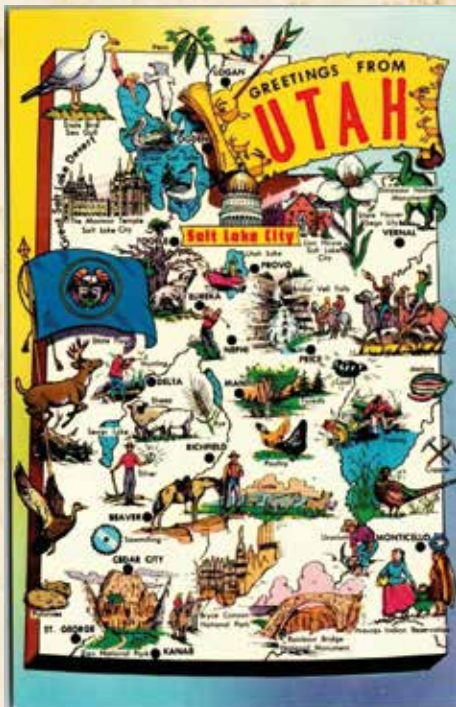
Utah – pieczęć stanu

Salt Lake City – największa i najważniejsza świątynia mormonów

Utah – pocztówka

Mapka stanu Utah - pocztówka

Utah – pocztówka

Literatura

Encyklopedia. Religie świata, Wydawnictwo Naukowe PWN, Encyklopedia „Gazety Wyborczej, Mediasat Poland, Kraków 2005.

Nie damy pogrześć ula, „Forum”, 2023, nr 8.

Hubka J., *Nowe vlajky. Utah*, „Vexilologie” 2023, č. 208.

Znamierowski A., *The World Encyclopedia of Flags*, Lorenz Books, London 1999.

<https://pl.wikipedia.org/wiki/Utah>

<http://www.utah.gov/about/symbols.html>

<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&q=Utah+flag>

<https://www.fotw.info/flags/us-ut.html>

Utah - pocztówka

Weksylogia elementem dyskursu nad symbolauctoritologią jako istotnego tematu symboliki reprezentującej osoby bądź agendy organizacji władz państwowych, samorządowych i społecznych

Weksylogia, określenie to po raz pierwszy zostało zastosowane w 1959 roku jako sztucznie stworzone słowo dla oznaczenia badań nad flagami. Tradycyjnie ten dział nauk pomocniczych historii związany jest z heraldyką. Należałoby jednak zastanowić się nad przewartościowaniem opinii na temat, co wynika z czego. Czy weksylogia wynika z heraldyki albo heraldyka z weksylogii.

Różnice pomiędzy tymi dwoma naukami, w kwestii porównywania rodzajów symboli jakie są tam używane, prowadzą coraz bardziej do oddalania się od wspólnego źródła i zacierając ich właściwości, jako obrazu reprezentującego nurt polityczno-wojskowo-ekonomiczny we wczesnych społeczeństwach feudalnych.

Można jednak zauważyć, że mimo iż z naukowego punktu widzenia (heraldyką zajęto się naukowo o wiele wcześniej) weksylogia wyprowadzana jest z heraldyki, to flagi, proporce czy ogólnie barwy, są starszym akcentem stosowanym w reprezentowaniu zarówno osób, jednostek wojskowych jak również organizacji i instytucji politycznej władzy.

Już od dawna dokonywano prób powiązania badań z zakresu socjologii, komunikacji masowej, nauk politycznych, historii sztuki, symboliki, estetyki czy kulturoznawstwa z weksylogią. Fakt, że przedmioty omawiane przez weksylogię są wizualnym nośnikiem symboli naniesionych na tekstyliach, których głównym tłem są barwy, były od zarania używane dla reprezentowania władzy, wcześniej niż symbol herbu. Problematyka związana z ustaleniem zakresu oddziaływania symboli wizualnych jako nośnika informacji poprzez kolor, wzór graficzny bądź inną materialną formę (pieczęć, moneta, order) jest zgrupowana w niewerbalnych wypowiedziach przekraczających granice językowe, przeznaczonych dla potencjalnej szerokiej publiczności, ale zawsze głównie w służbie władzy. Wnioski te pozwalają na podjęcie nowej tezy co do grupowania symboliki pod nową nazwą, symbolauctoritologią.

Symbolauctoritologia jest dyscypliną stosunkowo młodą, która nie tylko nie wyodrębniła się jeszcze w samodzielna naukę historyczną, ale wciąż jest rozpatrywana jako kontrowersyjna próba zmian w postrzeganiu zależności różnych dyscyplin naukowych w badaniach historycznych. Wciąż pozostaje w silnym związku metodologicznym z weksylogią, heraldyką, sfragistyką, insignologią, numizmatyką, z których się wywodzi i razem z którymi tradycyjnie jest omawiana. Określenie symbolauctoritologia zostało po raz pierwszy zaproponowane w kularach oficjalnych obrad XXIX Międzynarodowego Kongresu Heraldyczno-Genealogicznego w Stuttgardzie w roku 2012. Przyczynkiem do dyskusji nad tym interdyscyplinarnym tematem było powiązanie symboliki występującej w heraldyce i innych dyscyplinach nauk pomocniczych historii z początkami powstawania i rozwoju

struktur zarządzania aparatem władzy od zarania ludzkości do naszych czasów. Było to nawiązanie do przewodniego tematu tego spotkania „Identität in Genealogie und Heraldik” (Tożsamość w Genealogii i Heraldyce). W tym kontekście dr Rolf Sutter jako gospodarz tego spotkania, z ramienia Niemieckiego Instytutu Badawczego Genealogii i Heraldyki Pro Heraldik, sprowokował dyskusję potrzeby zajęcia się zależnością symboliki władzy i jej rozwojem, poczynając od tożsamości pojedynczych jednostek, po grupy ludzi zarządzających społecznościami zorganizowanymi. Ponieważ mój referat o zaproponowanej powyżej myśli przewodniej, z powodów technicznych (nieterminowe przekazanie oryginalnych materiałów) nie zmieścił się w programie wystąpień, uprzejmością organizatorów mogłem jedynie w wąskim gronie uczestników omówić moje spostrzeżenia. W debacie tej brali udział między innymi mój przyjaciel, Krzysztof Guzek, dr Rolf Sutter, Dirk Weissleder, Dumin Stanislaw, Kurov Alexander, Shcherbachev Oleg. W dyskusji nakreśliłem moją koncepcję zgrupowania części nauk pomocniczych historii pod wspólną nazwą „Symbolika jako element reprezentujący autorytet władzy”. Uznano to za bardzo interesujący temat, który skupiał w sobie wszelkie znamiona nauki pomocniczej historii. Jednakże samo określenie symbolauctoritologia ustaliło się dopiero w czasie mojego powrotu z kongresu w towarzystwie Dirka Weissleder, który notabene w 2022 roku został obrany Wiceprezydentem Światowego Związku Genealogów CIGH. Dzięki znajomości mojego rozmówcy niektórych słów łacińskich, powstał pomysł określenia tych zależności przez słowo symbolauctoritologia.

Aby jednak rozwinąć ten temat należy zaznajomić się z kilkoma hasłami, które są niezbędne w zrozumieniu sensu takiej kwalifikacji.

Jak nam wiadomo, symbole reprezentujące władzę od zarania dziejów skupiały się na wyeksponowaniu przywódczego charakteru kierujących organizacjami społecznymi, którzy posiadali określony wpływ, a tym samym władzę nad innymi członkami wspólnoty. Były to w pierwszej kolejności jednostki odznaczające się siłą, odwagą, mądrością bądź przebiegłością, czyli osoby reprezentujące sobą cechy przywódcze. Mógł to być wojownik prowadzący innych do walki bądź osoba mająca wpływ duchowy nad pozostałym członkami wspólnoty, na przykład w osobie szamana, uzdrowiciela bądź przewodnika duchowego, utrzymującego kontakt z zaświatem. Symbole materialne prezentacji takiej władzy można przedstawiać na różne sposoby. Na przykład w postaci włóczni czy innego przedmiotu manifestującego ich wiodącą pozycję np. miecz, koronę, berło, buławę. Na przestrzeni wieków symbolika władzy rozszerzana była na różne inne aspekty reprezentowania i potwierdzania władzy wybranej jednostki bądź zorganizowanego gremium przewodzącego większej społeczności.

Organizacje można traktować jako grupowe twory strukturalne o kulurowym, społecznym czy politycznym znaczeniu. Są one uporządkowane i skoordynowane przez swoich przedstawicieli, wybranych bądź ustalonych siłą osiągniętej władzy.

Można by przyjąć, że symbolika stosowana do podkreślenia powagi władzy okazywana była niemal zawsze celem zademonstrowania oznaki godności stanu lub urzędu, poprzez określone insygnia, które początkowo miały jedynie wąskie zastosowanie, ograniczone historycznie do władzy świeckiej i duchowej (kościelnej).

Zasięg politycznej „praktyki” stosowania symboli władzy, zarówno świeckiej jak i duchowej, da się porównać z wpływem ewolucji tworzenia grup społecznych najstarszych skupisk ludzkich, powiązanych ze sobą socjalnie, na których czele stały jednostki bądź gremia wybranych przedstawicieli. Społeczeństwo polityczne, zarówno świeckie jak i duchowe, reprezentowało najwyższy etap rozwoju moralnego grupy składającej się z pojedynczych osób, które było nie tylko produktem naturalnego instynktu społecznego ludzi, ale również efektem obrania pewnych norm, a co za tym idzie, przedstawicieli zarządzających takimi grupami. Cechą charakterystyczną takich systemów jest fakt, że od zarania istnienia zorganizowanych grup społecznych, osoby stojące na ich czele demonstrowały swoją rolę przewodnią, poprzez stosowanie atrybutów symboliki barwy bądź kształtu rzeczy i przedmiotów skupiających w sobie cechy, które reprezentowały taką władzę. Mogły to być, jak już wspomniano powyżej: korona lub tiara jako nakrycie głowy, berło bądź pastorał, jabłko królewskie bądź pierścień rybaka - insygnium papieskie.

W pierwotnych strukturach plemiennych był to prosty kij bądź włócznia. Z biegiem czasu w powiązaniu z rozszerzeniem kompetencji osób stojących na czele takich gremiów, rozszerzał się również krąg instytucji pomocniczych wspierających przewodników tych grup. A co za tym idzie przekazywana były im rozszerzona symbolika potwierdzająca prawo do władzy czy przewodzenia. Symbolika taka była zróżnicowana zależnie od kręgu kulturowego jak też formy politycznej danej władzy oraz okresu w jakim taka symbolika była stosowana. Także sama barwa mogła być symbolem zaadaptowanym do wyrażania określonych przesłań umacniających pozycję osób stojących na czele różnych wspólnot. Barwa mogła przechodzić w swej metamorfozie również do innych obiektów związanych z wykonywaniem władzy zwierzchniej. Barwę, która początkowo była samoistnym elementem zrezerwowanym do podkreślenia ważności osoby przewodzącej przez to wyróżniającej się, zaadoptowano dla potrzeb tworzenia innej symboliki jaką są herby. Herb do dzisiaj jest elementem podkreślającym wspólnotę państwa bądź rodu. W heraldyce obok barw, ważną centralną funkcję spełnia godło herbowe. Jest to szczególniego rodzaju znak reprezentacyjno-rozpoznawczy, symbolizujący pojedynczą osobę, ród, grupę społeczną zorganizowaną w samorząd jako organ władzy, akceptowany przez społeczeństwo, które go wybrało. Na granicy heraldyki, czy lepiej w połączeniu z dodatkowymi funkcjami jakie są do spełnienia w prezentacji godła heraldycznego z barwami heraldycznymi, istniały dalsze, równoległe formy reprezentowania władzy. Elementy takie były umieszczone

na nośnikach mogących w sposób bardziej reprezentatywny i bardziej widoczny, podkreślić przesłanie informacji związanych z władzą lub osobą reprezentującą władzę. Były to początkowo same barwy przypadające przedstawicielom władzy, purpura, błękit, barwa czerwona, czarna, biała. Od zarania ludzkości barwy symbolizowały w rozmaitych kulturach odmienne, niekiedy przeciwne znaczenie. Barwy i kolory kształtują nasze życie, wyostwiają percepcję otaczającej nas rzeczywistości, która ma bardzo ważne znaczenie psychologiczne. Odnosząc się do tak przedstawionej funkcji tego środka komunikacji, wprzęgnięcie barw do symboliki jest najstarszym elementem oddziaływania na ludzką osobowość. Ich podstawową funkcją jest komunikacja wpływająca na inne dziedziny życia, jednak zawsze związana pośrednio lub bezpośrednio z władzą którą reprezentują. Tutaj obok barw i symboli graficznych najważniejszym efektem jest demonstracja władzy bądź jej konkretnej użytecznej funkcji. Symbol flagi narodowej, zawsze znajduje swoje miejsce jako łącznik władzy ze społeczeństwem. Zasięg takiej symboliki nie jest organiczny jedynie do władzy wykonawczej, ale również ma silne związki z reprezentowaniem władzy ustawodawczej. Szczególnie jednak ma swoje zastosowanie w siłach zbrojnych i organach bezpośredniego przymusu (policja, wojsko oraz inne służby bezpieczeństwa publicznego). Tam flaga, proporzec czy sztandar, posiadają swoją własną koncepcję zastosowania, jednak zawsze jako element reprezentujący władzę.

Obok takiej symboliki samistnie zaczęły pojawiać się również inne akcenty podkreślające zarówno status władzy jak też podwyższenie wizerunku samych przedstawicieli władzy bądź osób, które decydują o reprezentowaniu i wykonywaniu władzy. Na pierwszym miejscu należy przedstawić ważny element symboliki potwierdzającej kompetencję i uprawnienia władzy, jakim jest pieczęć urzędowa. Pieczęć (gr. sphragis) mogła być znakiem własnościowym bądź rozpoznawczym osoby fizycznej lub prawnej, a tym samym znamieniem władzy wykonywanej w orębie rodziny bądź grupy społecznej. Pieczęć stanowi zabezpieczenie nienaruszalności pisma lub przedmiotu jako symbolu potwierdzającego ważność nie tylko treści dokumentu, ale również osoby lub organu, który reprezentuje zawartą tam treść. Świat symboliki władzy został rozszerzony również na kilka innych dziedzin życia, które posiadają wspólny mianownik w rozpowszechnianiu i podtrzymywaniu wizerunku władzy. Są to ordery i odznaki jako elementy nawiązujące do udokumentowania zakresu władzy i skutków jej rozpowszechniania. Są one widocznym sposobem władzy na realizację polityki państwowej, która przejawia się poprzez dokonanie wyróżniania pojedynczych osób bądź pewnych grup społecznych jako podziękowania za ich lojalność w stosunku do władzy.

Innym, szczególnym elementem podkreślenia ważności władzy bądź reprezentującej władzę osoby jest moneta (numizmatyka) jako obiekt i nośnik symboliki funkcyjnej w graficznym systemie komunikacji. Pojęcie „wizualnego przekazu wizerunku władzy” to określenie, które zawiera swoją głęboką treść we wszelkich monetach jako elementu ekonomiczno-politycznego stosowanego przez władzę, złożonego z istotnych artefaktów szeroko pojętej kultury finansowej i politycznej. Należy zwrócić szczególną uwagę na możliwości

wykorzystania badań nad kulturą wizualną nawiązującą do analizy związanej z ikonografią monet, które takim elementem symbolizują władzę. Usankcjonowanie w numizmatyce symboliki władzy jest przejawem prezentacji władzy, poprzez wizerunek graficzny jako interpretacji ikonograficznej ideologii numizmatów.

Jak wynika z tych dywagacji, należy poważnie zastanowić się nad kwalifikacją związaną z ustaleniem zakresu ana-

lizy symboli władzy w ustaleniu jej jako symbolauctoritolologii czyli samodzielnej nauki historycznej, która otwiera wiele nowych możliwości interpretacji nauk pomocniczych historii. Mam nadzieję, że ten krótki artykuł wzbudzi zdrową dyskusję w gronie historyków a szczególnie weksylologów i heraldyków celem rozszerzenia tej dyskusji.

Marek Kwiecień

Weksylia morskie w... Zamościu

Morskie, zamojskie inspiracje pani Janiny Gąsiorowskiej. Dzięki pani Janinie, Matce Chrzestnej MS "Ziemia Zamojska" stanęła kotwica w Zamościu, a uczniowie zamojskich szkół odnosili sukcesy w konkursach o tematyce morskiej w Szczecinie. Od lat promuje wiedzę o morzu, a przede wszystkim o historii jej ukochanego statku „Ziemia Zamojska”.

Z weksylologicznego kalendarza chrzestnej statku MS „Ziemia Zamojska”:

27 września...

... **2019 r.** zbiory Książnicy Zamojskiej im. S. K. Zamoyskiego w Zamościu wzbogaciły się o nową kolekcję ofiarowaną przez darczyńcę. Pani Janina Gąsiorowska zdeponowała w zasobach bibliotecznych swój prywatny księgozbiór, liczący 75 woluminów o tematyce morskiej. W przyszłości planuje się aby obok innych pamiątek oraz kilku opasłych tomów „Kroniki”, pieczołowicie i z ogromną starannością prowadzonych przez panią Janinę, cały zasób znalazł się na wyposażeniu sali morskiej.

28 września....

... **2023r.** / herbatka z panią Janiną Gąsiorowską i morskie weksylia w Zamościu. Matka chrzestna statku „Ziemia Zamojska” i pierwszy raz w Zamościu międzynarodowy kod sygnałowy. MKS - zbiór podstawowych komunikatów kodo-
wych, stosowany do sygnalizacji w żegludze!

11 listopada...

... **2023r.** / dziesięć lat na Rynku Solnym dar PŻM, kotwica pochodząca ze statku MS „Ziemia Zamojska”. Szczególnie uroczysty dzień i ceremonia! dzięki pani Janinie. Gala flagowa z łańcucha flag MKS w Zamościu!!!

/.../ Potężna kotwica ważąca 7ton usytuowana jest na Rynku Solnym. Pochodzi ze statku MS „Ziemia Zamojska”, nad którym miasto sprawowało patronat przez 28 lat od 1984 roku. Na statku widniał herb Zamościa. Kotwica jest darem dla miasta od Polskiej Żeglugi Morskiej ze Szczecina. Oficjalne odsłonięcie nastąpiło 7 czerwca 2013 r. Podczas tego wydarzenia obecni byli: ówczesny prezydent Miasta Marcin Zamojski i delegacja Polskiej Żeglugi Morskiej w składzie: kpt. ż.w. Ireneusz Gowin – Przewodniczący Rady Pracowniczej PŻM, kpt. ż.w. Leszek Kłoda oraz Paweł Kowalski – Przewodniczący NSZZ „Solidarność” przy PŻM. Tak podczas uroczystości mówił kapitan Żeglug Wielkiej, Ireneusz Gowin – Przewodniczący Rady Pracowniczej PŻM: „W imieniu dyrektora naczelnego PŻM i całej załogi mam honor i zaszczyt przekazać tę kotwicę. Kotwica na statku jest elementem bezpieczeństwa i niech symbolem tego bezpieczeństwa będzie ona u Was na Rynku. Wierzę, że więź wzorowej współpracy patronackiej między miastem Zamość a PŻM będzie dożywna”.

6 grudnia...

... 2023r. Archiwum Państwowe w Zamościu / Dzień Darczyńcy. Archiwum Państwowe w Zamościu zaprosiło do wspólnego świętowania osoby, które przekazały do archiwum materiały z domowych zbiorów związane z dziejami rodzin i regionu. Pani Janina Gąsiorowska, przekazała kolejne publikacje książkowe i mundury oficera Żeglugi Morskiej. Pan dyrektor AP w Zamościu dr Jakub Żygawski wręczył podziękowania.

Fot. archiwum prywatne Marek Kwiecień

Bardzo serdecznie dziękuję Pani Janinie Gąsiorowskiej za energię i nieustającą aktywność oraz chwile pełne sympatii do weksylologii.

Marek Kwiecień

Działalność edukacyjna Polskiego Towarzystwa Weksylologicznego...

Niezwykła data w kalendarzu – 11 listopada, jedno z najważniejszych świąt w naszym kraju. Święto, które pozwala różnie, inaczej każdemu z nas definiować i wyrażać swój patriotyzm, czyli Narodowe Święto Niepodległości. Chętnych, by do najważniejszego z polskich patriotycznych świąt przygotować się i celebrować razem z Polskim Towarzystwem Weksylologicznym zaprosił w Zamościu płk Marek Kwiecień, wiceprezes PTW. Było o pochodzących od herbów Polski i Litwy naszych barwach biało - czerwonych, czerwcu polskim, koszenili, karmazynie i cynobrze. Znaku tożsamości narodowej - kokardzie narodowej i flagach państwowych Rzeczypospolitej. Dziękujemy Wszystkim za przedświąteczne dni pełne sympatii do weksylologii. Dziękujemy za poświęcony czas i ciekawe spotkania.

26.10.2023 r. „Tajemnice polskich barw narodowych” złamano w Szkole Podstawowej im. Armii Krajowej w Kaczórkach...

6.11.2023r. i w kalendarzu coraz bliżej 11 listopada. „Tajemnice polskich barw narodowych” złamano w Zespół Szkół w Krasnobrodzie...

08.11.2023r, w klimacie Książnicy Zamojskiej im. Stanisława Kostki Zamoyskiego uczniowie III LO im. CK Norwida w Zamościu poznali „Polski kodeks flagowy”...

26 października 2023r. w Muzeum Sił Powietrznych odbyła się niezwykle interesująca konferencja muzealna pt. "Historia dwóch sztandarów". Temat odwoływał się do sztandaru Polskich Sił Powietrznych na Zachodzie, który zdeponowany jest w muzeum oraz sztandaru I Męskiej Drużyny Harcerskiej im. Stefana Czarnieckiego w Irenie. Specjalistyczne spotkanie poświęcone renowacji, konserwacji oraz historii tych dwóch weksyliów było okazją do poszerzenia wiedzy, ale także podkreśliło wartość tego typu obiektów w dziejach społeczności lokalnych oraz Narodu. Aktywnym uczestnikiem konferencji był Krzysztof Jasiński - prezes Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego, który dodał wiele informacji i ciekawostek dotyczących sztandaru PSP na Zachodzie.

26 października 2023 r.
g. 10:00
w Muzeum Sił Powietrznych
w Dęblinie

foto: Muzeum Sił Powietrznych w Dęblinie

27 października 2023 r - ważny dzień dla Krzysztofa Brauna, członka Polskiego Towarzystwa Weksylogicznego ale i dla wszystkich Kurpi. Doktorat! Temat pracy doktorskiej: „Kurpie. Antropologiczno – historyczne studium kształtowania się tożsamości grupowej”. Dr Krzysztof Braun jest od wielu lat największym znawcą Kurpiowszczyzny i autorem ogromnej ilości opracowań napisanych i wydanych drukiem. Gratulujemy doktorze Krzysztofie!

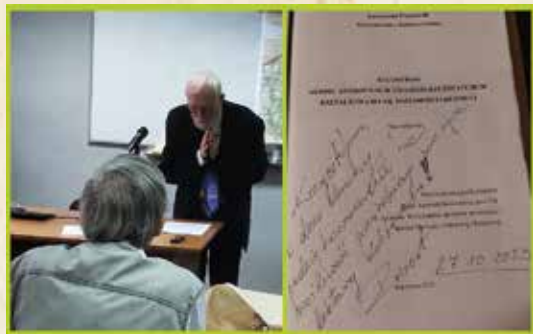

foto: Muzeum Kurpiowskie w Wachu

Grzegorz Dorobek

Flaga powiatu kieleckiego

Powiat kielecki powstał po reformie administracyjnej w 1999 r., jego stolicą jest miasto Kielce. Leży w granicach województwa świętokrzyskiego. To piąty pod względem powierzchni powiat w Polsce, zajmuje obszar 2247 km², czyli prawie piątą część jego powierzchni i obejmuje dziewiętnaście gmin.

Pierwsza wersja flagi powiatu, autorstwa doktora Jerzego Michty, została ustanowiona uchwałą nr X/23/99 z 30 czerwca 1999 r. i posiadała kształt prostokąta o stosunku boków 5:7. Była kolorystycznym odwzorowaniem barw występujących w herbie powiatu tj. na błękitnym polu, podwójny złoty krzyż. Herb powiatu kieleckiego to tarcza renesansowa zaokrąglona od podstawy i wypełniona błękitnym tłem. W polu tarczy umieszczony jest podwójny krzyż patriarchalny koloru złotego. Zmieniony motyw krzyża został umieszczony również w herbie Województwa Świętokrzyskiego.

Kształt podwójnego krzyża jest charakterystyczny tylko dla herbu województwa, ponieważ jego wymiary są dokładną kopią wymiarów relikwiarza króla Jana Kazimierza, znajdującego się w Luvrze. Narysowany w odpowiedniej skali

został głównym wyobrażeniem herbu województwa, a obecnie „czyste” postaci herbem powiatu ziemskiego kieleckiego, położonego w sercu województwa świętokrzyskiego. Krzyż związany z symboliką religijną zajmuje wśród figur heraldycznych pierwsze miejsce. W tym wypadku dodatkowo, jest to krzyż Drzewa Krzyża Świętego. Podwójny krzyż, niezależnie od określeń heraldycznych nosi też nazwę „krzyża arcybiskupiego”, „krzyża patriarchalnego”, a od XVII wieku „krzyża jerozolimskiego” i jest nierozłącznie związany z kultem i symboliką relikwii Drzewa Krzyża Świętego. Według katalogu Sicillusa (około 1450r.), „Le blason des couleurs en armes”, symbolika kolorów występujących w herbie powiatu kieleckiego przedstawia się następująco:

- barwa złota - świętość, doskonałość, mądrość, szacunek, wybitność
- barwa błękitna - wierność, skromność, oddanie.

Flaga powiatu kieleckiego w latach 1999 - 2016

Flaga powiatu kieleckiego od 2016 r.

Nowy wzór herbu i flagi powiatu kieleckiego, został przyjęty uchwałą nr XIX/56/2016.

Flaga powiatu kieleckiego - posiada kształt prostokąta o stosunku boków 5:7. W polu wypełnionym błękitnym tłem umieszczono krzyż patriarchalny koloru złotego jak w herbie na błękitnym tle. Motyw krzyża zaczerpnięto z relikwiarza znajdującego się w Opactwie Świętego Krzyża. Flaga uzyskała pozytywną opinię Komisji Heraldycznej oraz Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Dziedzictwo historyczne i religijne w Polsce jak też położenie powiatu w sercu regionu Gór Świętokrzyskich, jest zgodne z wyżej przytoczoną koncepcją heraldyki powiatowej dla województwa świętokrzyskiego, został wybrany na herb powiatu ziemskiego kieleckiego. Pod względem łączenia barw i ich symboliki nawiązuje do wzorów tworzenia herbów w średniowieczu.

Źródło:

http://edziennik.kielce.uw.gov.pl/WDU_T/2016/3173/original/akt.pdf

<file:///C:/Users/Biblioteka/Downloads/Ksiega%20znaku%20powiatu%20kieleckiego.pdf>

<https://www.powiat.kielce.pl/powiat/herb-flaga-i-ksiega-znaku-powiatu-kieleckiego>

WEKSYLIA W SZTUCE

Część 7

Krzysztof Jasiński

Weksylia w twórczości Eugène'a Delacroix

Eugène Delacroix (właściwie Ferdinand Victor Eugène Delacroix) urodził się 26 kwietnia 1798 r. w Charenton-Saint-Maurice. Ten francuski malarz, przedstawiciel romantyzmu sztuki malarskiej uczył się u Pierre'a-Narcisse'a Guérina. W swojej twórczości pozostawał pod silnym wpływem malarstwa Rubensa. Podróżował do Anglii gdzie prowadził studia nad twórczością Thomasa Gainsborougha, Williama Turnera i Johna Constable'a. Wyjazd do północnej Afryki zaowocował późniejszymi dziełami przedstawiającymi wydarzenia na tym kontynencie i wyróżniającymi się piękną kolorystyką. Na wiadomość o śmierci Fryderyka Chopina w 1849 r. namalował jego portret. Za jeden z najważniejszych obrazów Delacroix uważa się "Śmierć Sardanapala", ale najbardziej znanym jest "Wolność wiodąca lud na barykady". Powszechne jest mniemanie, że postać chłopca na obrazie była inspiracją dla Victora Hugo do stworzenia postaci Gavroche'a w powieści "Nędznicy".

W jego twórczości odnajdziemy wiele dzieł "zaangażowanych" w różnego typu wydarzenia. Był również twórcą dzieł religijnych.

Delacroix zmarł 13 sierpnia 1863 r. w Paryżu.

Eugène'a Delacroix - Autoportret w zielonej kamizelce. Obraz z 1837 r. Olej na płótnie o wymiarach 65 x 54,5 cm. W zbiorach paryskiego Luwru.

<https://upload.wikimedia.org/>

Wolność wiodąca lud na barykadę. Obraz z 1830 r. Olej na płótnie o wymiarach 260 x 325 cm. Od 1874 r. w zbiorach paryskiego Luwru.
<https://upload.wikimedia.org/>

Bitwa pod Poitiers. Obraz z 1830 r. Olej na płótnie o wymiarach 114 x 146 cm. W zbiorach paryskiego Luwru. Obecnie wypożyczony do nowojorskiego The Met.
<https://www.metmuseum.org/>

Fanatyki z Tangeru. Obraz z lat 1837-38 r. Olej na płótnie o wymiarach 95,6 x 128,6 cm. W zbiorach Minneapolis Institute of Art.
<https://collections.artsmia.org/>

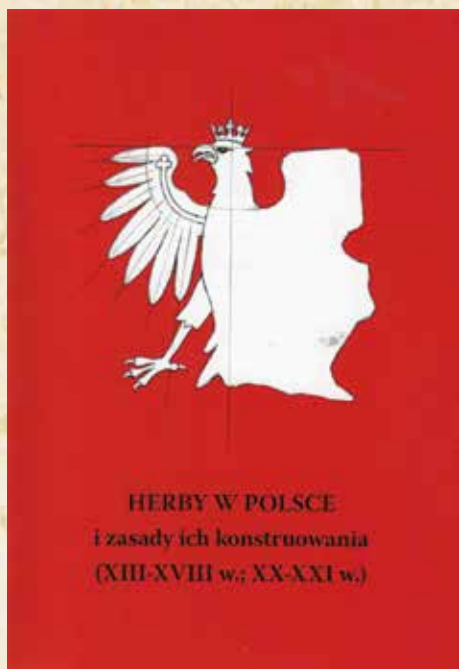

Grecja na ruinach Missolonghi. Obraz z 1826 r. Olej na płótnie o wymiarach 213 x 142 cm.
W zbiorach Musée des Beaux-Arts w Bordeaux.
<https://pl.wikipedia.org/>

Zabójstwo Biskupa Leodium. Obraz z 1829 r. Olej na płótnie o wymiarach 90 x 118 cm. W zbiorach paryskiego Luwru.
<https://pl.wikipedia.org/>

NOWOŚCI WYDAWNICZE

Herby w Polsce i zasady ich konstruowania (XIII-XVIII w.; XX-XXI w.). Praca zbiorowa. Wydawcy: Biblioteka Jagiellońska w Krakowie i Archiwum Narodowe w Krakowie.

Rok wydania: 2022

Liczba stron: 239

W listopadzie i w grudniu 2021 r. w Bibliotece Jagiellońskiej była prezentowana wystawa „Herby w Polsce i zasady ich konstruowania (XIII-XVIII wiek; XX-XXI wiek)”, która długo czekała na realizację. Mając świadomość wspaniałych zbiorów z zakresu heraldyki przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej oraz w Archiwum Narodowym w Krakowie, postanowiliśmy je choć na krótko udostępnić czytelnikom. Odwiedzający mogli zobaczyć wspaniałe zabytki, przykładowo modlitewnik Anny Jagiellonki z

haftowanym orłem, wizerunki Orła Białego na pieczęciach oraz drukach, a także rzeźby młodego artysty Stanisława Hadyny. Ekspozycja przedstawiała różnorodność konstruowania naszego godła narodowego na przestrzeni wieków. Celem wystawy było wskazanie, jak przebiegał proces powstawania herbów, zasad ich tworzenia oraz jakie powinny być reguły ich konstruowania.”

(fragment artykułu Heraldyka w Bibliotece Jagiellońskiej)

Spis treści:

Zdzisław Pietrzyk, Heraldyka w Bibliotece Jagiellońskiej /9

Wojciech Krawczuk, Heraldyka w archiwum /11

Jerzy Michta, Wstęp /13

Jerzy Michta, Herby w Polsce i zasady ich konstruowania od XIII do XVIII wieku /19

Jerzy Michta, Orzeł Biały - godło państwa polskiego. Projekt heraldyczny /25

Jerzy Michta. Herby województw, powiatów, miast z systemie polskiej heraldyki samorządowej. Projekt heraldyczny /33

Jerzy Michta. Herby archidiecezji i diecezji w systemie polskiej heraldyki kościelnej. Projekt heraldyczny /39

Jerzy Michta. Orzeł Biały z czasów Piastów i Jagiellonów - konstrukcja /45

Jacek Pielas. Tworzenie herbów w Polsce od średniowiecza do współczesności /69

Wojciech Krawczuk, Nobilitacje króla Zygmunta III w początkach jego panowania /93

Zdzisław Pietrzyk. Dokumenty szlachectwa Szembeków z lat 1566-1616 (bez zgody króla i sejmu) /117

Wojciech Kęder. Projekty herbów archidiecezji i diecezji polskich autorstwa Jerzego Michty /145

Jerzy Michta. Heraldyka samorządowa Polski i projekt systemu /163

Bibliografia /229

Grzegorz Ciechanowski – Z dziejów polskiej przysięgi wojskowej. Wydawca: Uniwersytet Szczeciński. Seria: Rozprawy i Studia T. (MCCCLXXIII) 1299.

Rok wydania: 2023

Liczba stron: 126

Aleš Brožek, ilustracje Marek Příkryl – Lexikon symbolů vodosportovních klubů a svazů v českých zemích – 1. část. Wydawnictwo: Mare-Czech, Praga 2016.

**Lexikon symbolů
vodospportovních klubů a svazů
v českých zemích - 2. část**

Aleš Brožek
Kresby Marek Píkrýl

Aleš Brožek, ilustrace Marek Píkrýl – Lexikon symbolů vodospportovních klubů a svazů v českých zemích – 2. část. Wydawnictwo: Mare-Czech, Praga 2018.

Aleš Brožek, ilustrace Petr Exner – Lexikon symbolů vodospportovních klubů a svazů v českých zemích – 3. část. Wydawnictwo: Mare-Czech, Praga 2020.

**Lexikon symbolů
vodospportovních klubů a svazů
v českých zemích - 3. část**

Aleš Brožek
Kresby Petr Exner

**Lexikon symbolů
vodospportovních klubů a svazů
v českých zemích - 4. část**

Aleš Brožek
Kresby Petr Exner

Aleš Brožek, ilustrace Petr Exner – Lexikon symbolů vodospportovních klubů a svazů v českých zemích – 4. část. Wydawnictwo: Mare-Czech, Praga 2023.

MODERN INSTITUTE OF VEXILLOLOGY
WAVING IN THE WIND

A Visual Journey Through the
Flags of America's States

Waving in the Wind: A Visual Journey Through the Flags of America's States.

Autor: Modern Institute of Vexillogy.

Stron 57.

Data wydania: 25 marzec 2023.

Waving in the Wind: Exploring the Colors and Symbols of the World's Flags.

Autor: Modern Institute of Vexillogy.

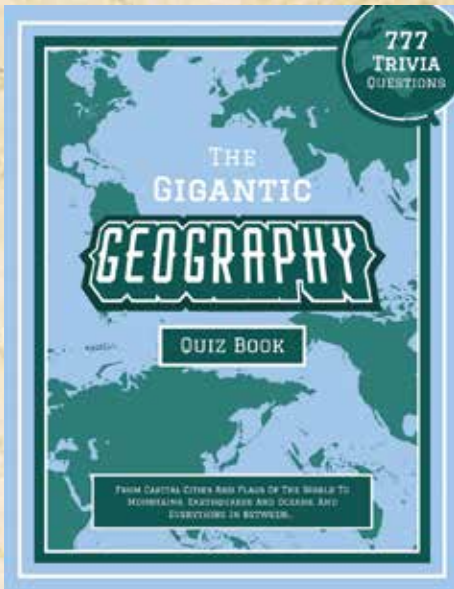
Stron 259.

Data wydania: 21 kwiecień 2023.

MODERN INSTITUTE OF VEXILLOLOGY
WAVING IN THE WIND

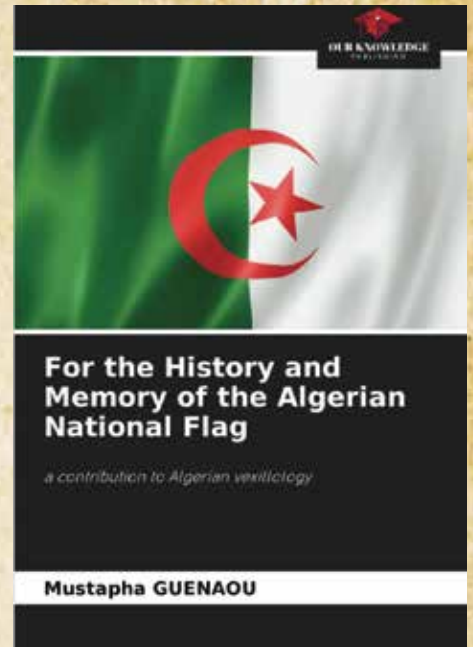

Exploring the Colors and
Symbols of the World's Flags

The Gigantic Geography Quiz Book: 777 Trivia Questions – From Capital Cities And Flags Of The World To Mountains, Earthquakes And Oceans, And ... Challenging Quiz Books For The Whole Family.
 Wydawnictwo: Lunar Press
 Stron 106.
 Data wydania: 16 marca 2023

Mustapha Guenaou – For the History and Memory of the Algerian National Flag: a contribution to Algerian vexillology.
 Wydawnictwo: Our Knowledge Publishing
 Stron 88
 Data wydania: 29 sierpnia 2023 r.

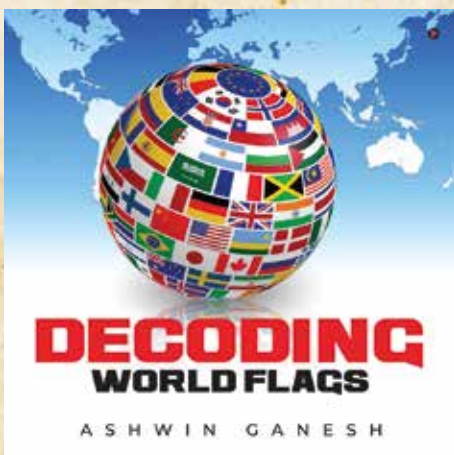

Marmots around the World: Discover the history of country flags - Volume 1

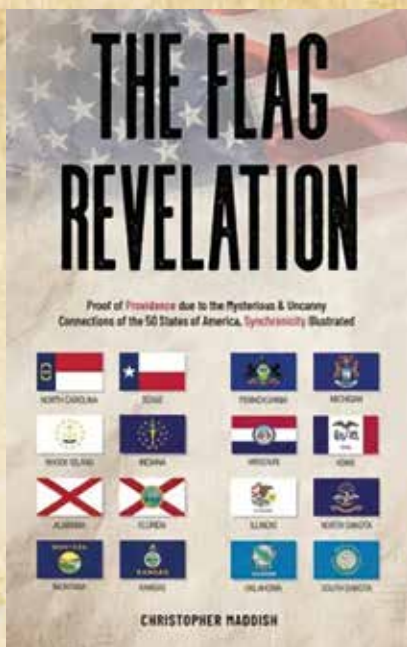

Marmots around the World: Discover the history of country flags - Volume 2

Xavier Maniere, Sara Rabouli – Marmots around the World: Discover the history of country flags.
 Wydawnictwo dwutomowe.
 Stron 98 w każdym tomie.
 Data wydania: 13 luty 2024 r.

Ashwin Ganesh – Decoding World Flags.
 Wydawnictwo: Notion Press
 Stron 258.
 Data wydania: 17 kwietnia 2023 r.

Christopher Maddish – The Flag Revelation: Proof of Providence Due to the Mysterious & Uncanny Connections of the 50 States of America, Synchronicity Illustrated.

Wydawnictwo: Homonoia Books

Stron 402.

Data wydania: 21 luty 2024 r.

Krzysztof Ulanowski – Atlas flag.

Wydawnictwo: Book Konin 2024.

Stron: 174

Wydawnictwo reklamuje tą publikację jako popularnonaukową dla dzieci w wieku 6 – 8 lat. Niestety jest to kolejna książka o flagach zawierająca rażące błędy merytoryczne. Recenzję i uwagi o tej książeczce zamieścimy w jednym z kolejnych numerów „FLAGI”.

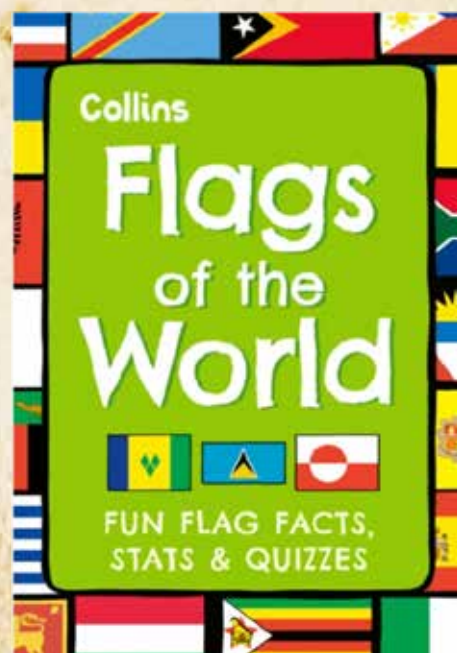

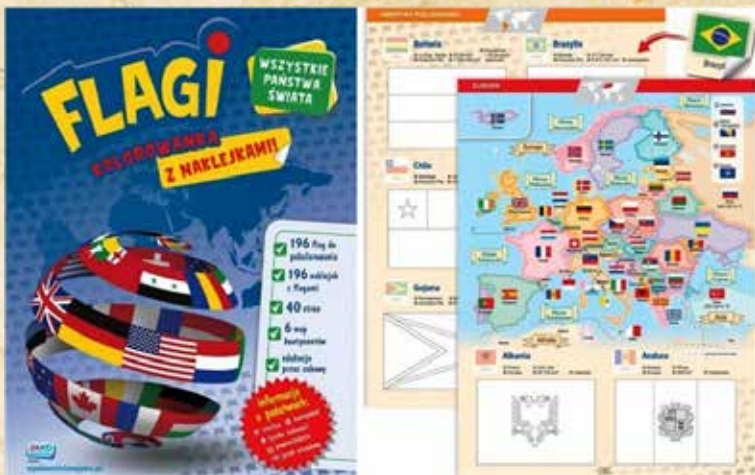
W numerze 1 (29) 2024 magazynu „Polska Zbrojna Historia” zamieszczono atrykuł Jarosława Pycha „Sztandary XIII Brygady Międzynarodowej”.

Flags of the World: Fun Flag Facts, Stats & Quizzes.

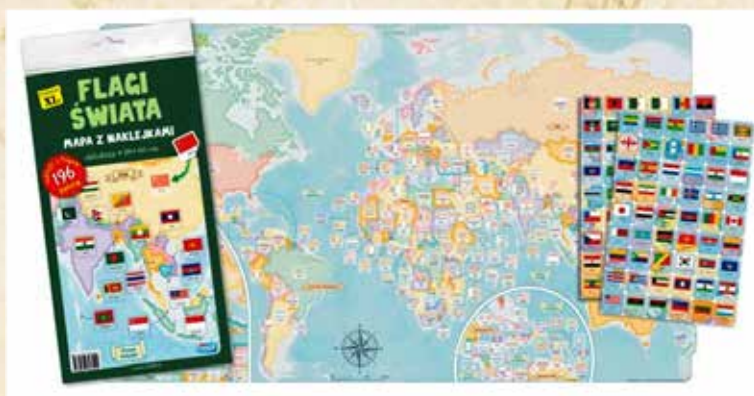
Wydawnictwo: Harper Collins Publisher, Nowy Jork, 2024.

Stron: 224

Flagi. Kolorowanka z naklejkami.
Wydawnictwo: Wydawnictwo Jako, Kraków 2024
Stron: 40

Flagi świata. Mapa z naklejkami
Wydawnictwo: Wydawnictwo Jako, Kraków 2023

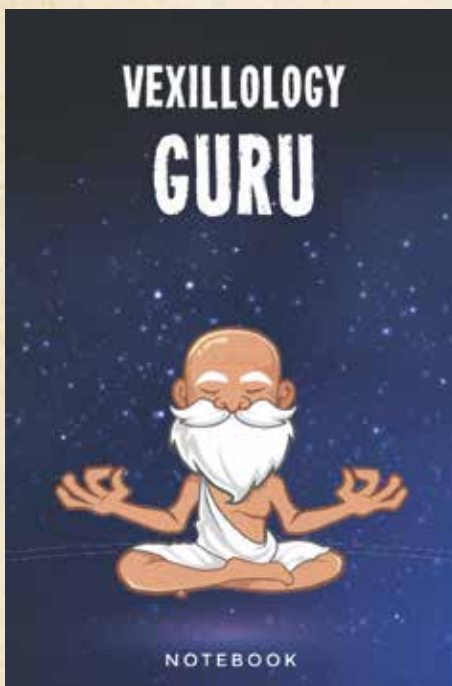

Państwa europejskie. Mapa polityczna
Wydawnictwo: Happy Color, 2024
Wymiary: 36,5 x 55 cm

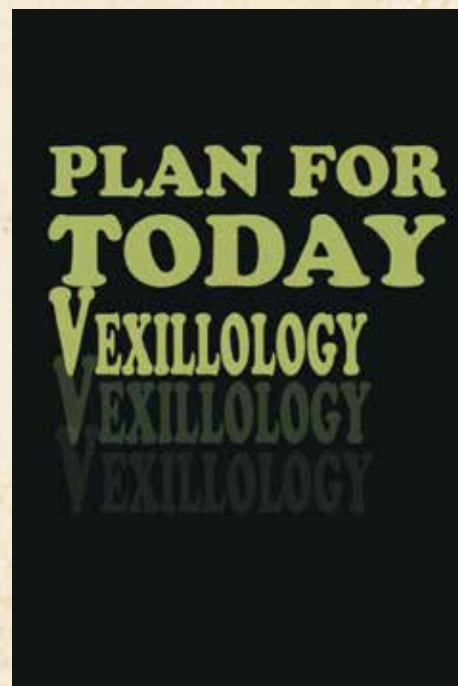
FLAZKA

CIEKAWOSTKI WEKSYLOLOGICZNE

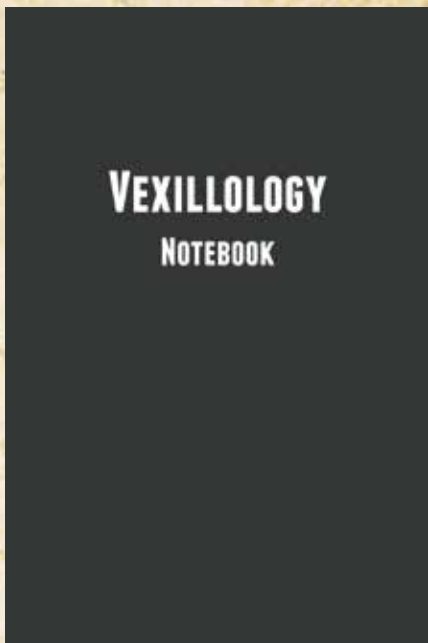
Można by rzec: czego to ludzie nie wymyślą. I oto weksylogolodzy doczekali się przygotowanych specjalnie dla nich notatników. Chociaż w dobie wszechobecnych komputerów rzadko robi się notatki na papierze może warto mieć taki zabawny notatnik. Można nim również obdarować weksylogologa, bo na pewno jest to lepszy prezent niż karta z życzeniami.

Vexillology Guru Notebook. 100-stronicowy notatnik w linie. Autor ilustracji występuje pod pseudonimem Rolly Polly.

Plan for Today Vexillology. Notatnik 110 stron. Autor: Badino Getme.

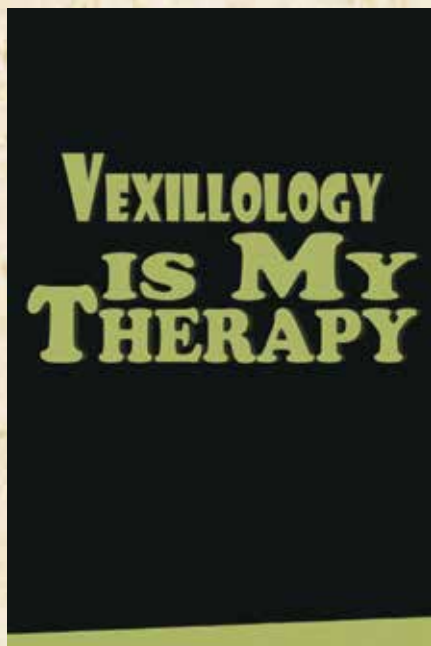
Vexillology Notebook. Notatnik 110 stron. Wydawca: Modern Science Publishing.

Eat Sleep Vexillology repeat. Notatnik 110 stron. Autor występuje pod pseudonimem: farid getme.

I Run On Coffe & Vexillology. Notatnik 110 stron. Autor występuje pod pseudonimem: farid goodme.

Vexillology is My Therapy. Notatnik 110 stron. Autor występuje pod pseudonimem: ouacha anouar.

I Run On Coffe & Vexillology. Notatnik 110 stron. Autor występuje pod pseudonimem: farid goodme.

